

29. Tiistaina 17 päivänä maaliskuuta 1998

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain
94 ja 121 §:n muuttamisesta 1285

Hallituksen esitys 3/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
1/1998 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi siemen-
kauppalaan 2 §:n ja taimiaineistolain 2 §:n
muuttamisesta „

Hallituksen esitys 7/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
2/1998 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi tekijänoike-
uslain ja rikoslain 49 luvun 1 §:n muuttami-
sesta „

Hallituksen esitys 170/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 2/1998 vp

4) Hallituksen esitys laiksi kemikaalilain
8 ja 48 a §:n muuttamisesta 1289

Hallituksen esitys 9/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 4/
1998 vp

5) Hallituksen esitys laiksi arvopaperi-
markkinalain muuttamisesta sekä muuksi
arvopaperikaupan selvitystoimintaa kos-
kevaksi lainsäädännöksi 1291

Hallituksen esitys 209/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 1/1998 vp

Ensimmäinen käsittely

6) Hallituksen esitys laiksi Suomen Pan-
kista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 1291

Hallituksen esitys 6/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 3/1998 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi kilpailunra-
joituksista annetun lain ja eräiden siihen
liittyvien lakien muuttamisesta 1316

Hallituksen esitys 243/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 2/1998 vp

Mietintöjen pöydällepano

8) Hallituksen esitys laiksi tietyn kol-
mannen maan lainsäädännön soveltami-
sen ekstraterritoriaalisilta vaikutuksilta
sekä siihen perustuvilta tai siitä aiheutuville
toimilta suojautumisesta annettua neu-
voston asetusta (EY) N:o 2271/96 täyden-
tävistä säännöksistä 1317

Hallituksen esitys 244/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 4/1998
vp

9) Hallituksen esitys laiksi makeis- ja
virvoitusjuomaverosta annetun lain 5 §:n
ja lain liitteenä olevan virvoitusjuomaverotau-
lun muuttamisesta 1318

Hallituksen esitys 4/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 3/1998
vp
Lakialoite 23, 70/1996 vp, 77/1997 vp

10) Hallituksen esitys laeiksi kiinteistönmuodostamislain ja kiinteistörekisterilain muuttamisesta 1318

Hallituksen esitys 232/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 3/1998 vp

11) Hallituksen esitys ikääntyvien työntekijöiden aseman parantamista koskevaksi lainsäädännöksi „

Hallituksen esitys 13/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 5/1998 vp
Toivomusaloite 222/1995 vp

12) Hallituksen esitys laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 227/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 4/1998 vp
Lakialoite 70/1997 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho, Ala-Nissilä, Andersson C., Aula, Aura, Haatainen, Halonen, Heinonen, Huuhtanen, Karhunen, Kautto, Kemppainen, Koskinen Jari, Kääriäinen, Laakso, Löf, Malm, Mönkäre, Niinistö, Norrback, Pykäläinen, Rask, Rauramo, Saapunki, Vanhanen ja Veteläinen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Malm, Rask, Huuhtanen ja Pykäläinen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien perusteella edustajat C. Andersson, Halonen, Kautto ja Norrback sekä muun syyn perusteella edustajat Aho, Ala-Nissilä, Aula, Kemppainen, Kääriäinen, Saapunki ja Vanhanen,
tästä ja huomista päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Aura, Haatainen, Jari Kos-

kinen, Löf ja R. Ojala sekä muun syyn perusteella ed. Veteläinen,

tämän kuun 19 päivään virkatehtävien perusteella edustajat Knaapi, Kurola ja Ryhänen sekä tämän kuun 27 päivään sairauden perusteella ed. Mönkäre.

Uusi edustaja

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että Järvenpäästä oleva filosofian kandidaatti Rauha-Maria Mertjärvi, joka varamiehenä Uudenmaan läänin vaalipiiristä tulee eduskunnan jäseneksi valtioneuvoston oikeuskansleriksi nimitetyn ed. Paavo Nikulan sijaan, on tänään esittänyt minulle asianmukaisesti tarkastetun ja hyväksytyn edustajanvaltakirjansa ja on siten oikeutettu ryhtymään edustajantointaan hoitamaan.

Ed. Mertjärvi merkitään läsnä olevaksi.

Valiokuntien jäsenet

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valtioneuvoston oikeuskansleriksi nimitetyn ed. Nikulan tilalle valitaan uusi varajäsen suureen valiokuntaan sekä uusi jäsen perustuslakivaliokuntaan ja talousvaliokuntaan.

Edelleen ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Brax vapautusta ympäristövaliokunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntien täydennysvaalit toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliin viimeistään ensi perjantaina kello 10.

U-asiat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että 12 päivänä maaliskuuta 1998 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 3 — U 6.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle asian n:o U 3 osalta liikennevaliokunnan, asian n:o U 4 osalta valtiovarainvaliokunnan, asian n:o U 5 osalta sivistysvaliokunnan ja asian n:o U 6 osalta sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan on annettava lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain 94 ja 121 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 3/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 1/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laeiksi siemenkauppalaain 2 §:n ja taimiaineistolain 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 7/1998 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 2/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun 1 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 170/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 2/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Krohn: Arvoisa puhemies! Haluaisin lyhyesti tekijänoikeuslainsäädännön muutoksesta todeta, että hallituksen linja on nyt sellainen, että me muutamme tekijänoikeuksia työn teettäjän oikeuksiksi, ja se on aika suuri linjanmuutos, koska tähän saakka tekijänoikeus on säädellyt tekijän ja käyttäjän välisiä suhteita ja työn teettäjän on saanut oikeutensa työ sopimuslainsäädännön kautta. Nyt lakia on tarkoitus muuttaa niin, että kun tietokannat luodaan työ- ja virkasuhteessa, tekijänoikeudet siirtyvät automaattisesti työnantajalle. Luonnollista on tietysti, että kun tietokanta luodaan työsuhteessa, tietokanta on siinä mielessä työnantajan käytössä, että hän on nimenomaan sen tilannut, mutta tekijänoikeuden siirto laajemmin tarkoittaa sitä, että jos tulevaisuudessa tulee uudenlaisia käyttötapoja, niin henkiset oikeudet ovatkin työnantajalla eikä tekijällä. Tämä on suhteessa muihin Pohjoismaihin aivan itsenäinen linjanveto, jota ei ole kovin hyvin osattu perustella.

Ed. Aittomäki: Herra puhemies! Edellisen kerran, kun tästä asiasta täällä puhuttiin, totesin, että tämä lainsäädäntö on erittäin sekava. Tätä voi verrata hiukan sosiaaliseen lainsäädäntöön. Se siitä ja olen edelleen samaa mieltä, mutta kun olen täällä kuunnellut myös edustajien Krohnin ja Laineen puheenvuoroja tekijänoikeuksien siirtymisestä työnantajalle, niin kyllä hän tässä hiukan on takaperoinen systeemi nykyisin. Tällaisen hyödykkeen tuottaja, työntekijä, joka panee sen tuottamiseen ja keksimiseen omaa itseään, jää tietyllä tavalla vallan ulkopuolelle tästä.

Kyllä tämä hiukan porvarillista systeemiä näyttää olevan ja ihmettelen vähän, kun vasemmistoliiton taholta ainoastaan ed. Laine on tästä asiasta nostanut vähän karvojaan. Mutta ei se mikään ihme ole, kun vasemmistoliitto on kokoomuksen käsikynkässä jo kolme vuotta kävel-

lyt, kyllä siinä maallistuu näissä asioissa. Kyllä minun mielestäni tässä asiassa olisi pitänyt nostaa hiukan enemmän haloota sikäli, että työnantaja asetetaan tässäkin perusteettomasti sellaiseen asemaan, joka ei aina ole niin selvä eikä puolustettavissa. Kyllä näyttää siltä, että ed. Laineen puheenvuorojen perusteella tässä nyt menään. Hän on ihan oikeassa minun mielestäni, mutta kyllä työntekijöitä olisi pitänyt hiukan puolustaa näitä porvarien hyökkäyksiä vastaan.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Ed. Krohnin puheenvuoro oli aivan oikein, mutta siinä jäi sanomatta, että kysymyksessä on luettelon suoja tekijänoikeus, joka kuuluu sille työnantajalle, joka myös taloudellisesti satasaa tämän luetteloteoksen tekemiseen, ja että työntekijällä, joka on työnantajan palveluksessa, säilyy myös sopimusoikeus. Tämä on erittäin tärkeää. Työntekijä ja työnantaja voivat toisin sopia, ja sisällöistä muuten tämä tekijänoikeuslaki ei säädä. Mehän päätimme ja mietinnössä lausutaan hyvin tarkkaan, että tämä laki rajoitetaan vain luettelon suojaan.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Haluaisin puolustaa hallituksen esitystä ja todeta, kuten olen tämän asian keskustelussa aiemminkin todennut, että kyse on niin sanotun sui generis -oikeuden piiriin kuuluvasta asiasta eli uudesta euroopalaisesta tietokantojen erityissuojasta. Asianlaita on siten kuin sivistysvaliokunnan puheenjohtaja, ed. Ala-Harja totesi, että tässä on selkeytetty nykytilannetta. Tällä lakiesityksellä ei ole vaikutusta nykyisin tekijänoikeudella suojattuihin tietokantoihin, ja itse asiassa tämä kodifioi nykyisin yrityksissä ja yhteisöissä noudatettavan käytännön.

Haluaisin, arvoisa puhemies, myös todeta, että tätä säännöstä, joka kuuluu lain piiriin, sovelletaan vain tietokantaan, joka aineiston valinnan tai järjestämisen perusteella muodostaa teoksen. Siten suojan kohde on tietokannan niin sanotusti rakenne, ei sisältö.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Nyt kun täällä on muitakin kansanedustajia paikalla, niin vielä kerran mainitsisin asiasta, että esimerkiksi kun kuulun itse jäsenenä Teostoon ja Elvikseen, joka on Suomen säveltäjien ja sanoittajien liitto, niin meillä juuri viime vuoden puolella sovittiin uudesta jakosäännöstä, jossa kustantaja, joka on siis ikään kuin työnantaja musiikkipuolella, sai mahdollisuuden neuvottelemalla saada 50 pro-

senttia tuotoista. Opetusministeriö yrittää sanoa papereissaan, ettei ole tulossa muille alueille mitään tekijänoikeuslain muutoksia, mutta varsinkin juuri musiikin alueella on selkeästi pyrkimystä siihen, että työnantajapuoli saisi enemmän prosentteja. Tämä jakosääntömuutos on siis juuri tullut voimaan.

Vielä kerran, kun täällä puhutaan älyttömästi jostain sisällöstä ja rakenteesta, että sisältöä kyllä voi käyttää, mutta rakennetta ei voi muuttaa, niin jos tätä sovelletaan musiikkiin ja kun tätä tullaan soveltamaan kaikkiin tekijänoikeusjuttuihin, niin me päädyimme niin hassunkuriseen tilanteeseen, että musiikista voidaan kyllä nuotit käyttää ja kaikki muu, mutta rakennetta ei, eli nuottipaperit jäävät vain jäljelle. Tätä on ilmassa ja tämä on työnantajapuolen juttuja, ja sen takia vielä sanoisin muille edustajakollegoille, että olkaa tarkkoina.

Ed. L a i n e : Arvoisa puhemies! Minä olen nyt kahdeksan puheenvuoroa käyttänyt tästä samasta asiasta, mutta sanon vielä kerran ja luen tämän paperista edelleen. Hallitus vakuuttaa, ettei sen pyrkimyksenä ole muuttaa vuonna 1994 tekemäänsä päätöstä työsuhtetekijänoikeusky-symyksissä. On kuitenkin outoa, että asiaa ei voida jättää sopimusvapauden piiriin, vaikka näin tehtiin myös EU-direktiivissä. Siksi hallituksen esitys on nähtävä laajemman päämäärän eli yleisen työsuhteioikeuden tavoittelun valossa.

Mitä tulee sisältöön ja pakettikysymykseen, niin tietokantoja tuottavat tahot vaativat jo nyt tietokantojen sisältöön liittyviä oikeuksia ja niiden suoraa siirtoa työnantajalle. Tämä on vasta pieni alku tälle kaikelle; niin kuin ed. Aittoniemi sanoi loppujen lopuksi kysymys ei enää olekaan kohta tekijänoikeudesta vaan työnantajan oikeudesta. Ei niin hullua työnantajaa ole, joka rupeaa neuvottelemaan enää, jos hänellä on oikeudet, ja sanomaan työnantajalle, että annan sinulle pari kolme tonnia lisää palkkaa tästä. Kyllä se niin menee, että työntekijä pystyy neuvottelemaan työnantajan kanssa, kun oikeudet ovat hänellä. Silloin ei enää ole mitään neuvoteltavaa, kun se oikeus siirtyy työnantajalle.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Laine käytti juuri sellaisen puheenvuoron, joka todella käy myös ed. Aittoniemelle evääksi tässä asiassa. Ed. Aittoniemi totesi vasemmistoliiton olleen kolme vuotta yhdessä kokoomuksen kanssa hallituksessa, mutta emme todellakaan ole siinä käsikynkässä liian tiukkaan joutuneet ole-

maan ainakaan niin, että jos me päättelemme tämän päivän asioista, esimerkiksi kopterikau-pasta, niin kai ed. Aittoniemi on sitä mieltä, että Suomen keskusta on lähempänä kokoomusta siinä asiassa, samalla siivekkeellä.

Ed. K r o h n : Arvoisa puhemies! Arvoisat edustajat! Tämä on monimutkainen ja vaikea asia eikä välttämättä sellainen, jota näin lyhyellä puheella voisi valaista. Mutta haluaisin vielä korostaa, että tietokantadirektiivistä on nyt puhuttu vähän epätarkasti myös valiokunnan jäsenten suilla. On aivan luonnollista, että teokset saavat luettelosuojaa, eli jos joku työsuhteessa oleva siirtää puhelinluettelon tietokantaan, tekee mekaanista työtä, on aivan ymmärrettävää, että se siirtyy työnantajalle. Mutta kun puhutaan tekijänoikeuksista, niin jotta syntyisi tekijänoikeus, pitää syntyä teos ja teos on määritelty siten, että se vaatii luovaa, omaperäistä henkistä panosta. Se ei ole mekaaninen suoritus, jonka työn suorittajaa voisi korvata jollakin toisella, vaan se vaatii tällaisia omaperäisiä, ainutlaatuisia henkisen työn oivalluksia. Voisi sanoa, että se on yhtä yksilöllistä kuin dna. Väitän että jos joku yhdistää vaikka miljoona markkaa ja tietokoneen, ei välttämättä synny Beethovenin Eroica-sinfoniaa, mutta kun otetaan kuuro Beethoven ja sulkakynä, niin kyllä syntyy.

Tekijänoikeutta käytetään vain teoksiin. Halituksen esitys lähtee siitä, että silloinkin, kun tietokanta synnytetään tällaisen luovan, yksilöllisen ja omaperäisen työn tuloksena, niin tulevan käytön oikeudet siirtyvät työnantajalle. Korostan todella, että kyllä työnantaja saa käyttöönsä sen työn, mitä varten hän on palkannut tekijän. Olen vielä ottanut selvää, että jos on ihmisiä, jotka tekevät tietokantoja työkseen, niin useimmissa yrityksissä jo työsuhteissa nämä oikeudet siirtyvät työnantajalle.

Mutta tämä malli vahvistaa nyt kaksi kertaa vahvemman oikeuden ja jättää esimerkiksi tutkijat, jotka tekevät työtä säätiöissä, työnantajan hyväntahtoisuuden varaan, saavatko ottaa tietokantansa omaan portfolioon myöhempää käyttöä varten. Tämä on hyvin kummallinen juttu ja se perustuu sellaiseen väitteeseen analogiasta tietokoneohjelmien ja tietokantojen välillä. Tätä analogiaa ei ole millään tavalla perusteltu.

Tietokantoja voidaan pikemminkin verrata yleiseen kirjalliseen työhön. Tämän taustalla on tällaista koneromantiikkaa, kyvyttömyyttä nähdä, että silloinkin, kun ollaan tekemisissä tekniikan, koneiden ja uuden teknologian kanssa, niin

pohjimmiltaan uudet, inhimilliset saavutukset ovat inhimillisen luovan työn synnyttämiä eivätkä niiden sähköjohtojen, bittien tai sen tekniikan. Silloin, kun Suomessa ja muissa Pohjoismaissa otettiin käyttöön tämä malli, että tietokoneohjelmien oikeuksia säädellään tekijänoikeudella ja ne siirtyvät työnantajalle, niin myöhemmin sitä on kritisoitu. Vaikka se tavallaan lyhyellä tähtäyksellä vahvistaa alan pääomarakennetta ja yritysten toimintaedellytyksiä, kun ne saavat ohjelmat haltuunsa, niin pitkällä aikavälillä juuri se, että suojellaan yksittäisiä yrityksiä eikä tekijöitä tai alaa sinänsä, on hidastanut tietotekniikan kehitystä.

Microsoftien ja muiden monopoliasema perustuu juuri siihen, että ne saavat kaikki tiedot omaan haltuunsa, ja kun tekijät vaihtavat yrityksestä toiseen, tieto ei siirry. Tämä on myös jopa tämän alan kehityksen kannalta lyhytnäköinen valinta. Siitä syystä haluaisin oikaista nyt sen tiedon, että tässä ei suinkaan anneta vain puhelinluetteloiden luojiilta näitä oikeuksia työnantajille, vaan tässä tehdään pitkän aikavälin linjanveto. Vielä haluan korostaa, että tekijänoikeudet ovat siksi niin haluttuja, että nehan ovat keskeistä arvopääomaa nykyajan yhteiskunnassa. Tekijänoikeuslait ovat tietoyhteiskunnan perustuskia.

Jos otetaan Suomesta vähän läheisempi vertaus, niin aikanaan Toivo Särkän Suomi-filmit tulivat aivan uudelleen arvoon arvaamattomaan, kun televisio mahdollisti uuden levityskanavan. Muistaakseni MTV sai ne hyvin halvalla haltuunsa, koska oli olemassa tuote, jonka elinkaaren luultiin olevan loppu. Mutta kun tulikin uusi levityskanava, niin näille jo käytetyille tuotteille tuli aivan uudenlainen arvo. Kun puhutaan tekijänoikeuksista, kysymys on ennen kaikkea tulevasta, uuden teknologian mahdollistamista, ennalta arvoon arvaamattomaan nousevista jake-lukanavista ja levitystekniikoista.

Ei ole kysymys siitä, että yrittäisimme estää työnantajaa käyttämästä sitä tietokantaa, jota varten hän on palkannut jonkun tietokantaa tekemään, vaan kysymys on siitä, kenellä on se henkinen pääoma hallussaan, kun tulee uudenlainen tilanne. On aivan totta, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja, ed. Kirsti Ala-Harja sanoi, että tässä edelleen säilyy sopimusvapaus. Se on aivan totta ja voi olla, että tuponeuvotteluissa vahvat liitot jollakin tavalla tähän puuttuvatkin. Mutta tämä malli on nyt se, että tekijänoikeus tietokannan oikeuksissa on työn teettäjällä ja hän voi sen uudelleen lahjoittaa takaisin tekijälle.

Mielenkiintoista oli, kun me näitä lausuntoja luimme valiokunnassa, että osa suomalaisista lausunnon antajista oli ymmärtänyt englanninkielisen sanan "maker" tarkoittavan työntekijää, sitä henkistä työntekijää, kun englanninkielinen ilmaisu "maker" tekijänoikeusyhteisissä tarkoittaa työn teettäjää. Tämä malli tarkoittaa sitä, että henkisen työn todellinen tekijä on se rahoituspääoman antaja eikä se yksilö, joka sen työn suorittaa.

Tämä on hyvin mielenkiintoinen linjanveto ja mielestäni väärä, mutta näin on valittu. Tietysti hallituksen uskollisena kannattajana olen esityksen takana suuressa salissa. Mutta toivoisin, että kun me sen lisäksi puhumme näistä yhteiskuntamme perustuslaeista, todella kiinnittäisimme huomiota siihen, että tekijänoikeuslainsäädäntö on tietoyhteiskunnan perustuslaki, eikä siis anneta sen mennä noin vain ohi.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! On totta, että atk ja tietotekniikka koko ajan lisääntyy ja kehittyy maassamme ja sen johdosta se myös tulee vaikuttamaan tekijänoikeuslainsäädäntöön. Mutta pitäisi ottaa huomioon, miten tämä laki on syntynyt ja kuinka valiokunta on sitä käsitellyt. Niin kuin valiokunnan puheenjohtaja, ed. Ala-Harja totesikin, on kysymys luettelosuojaa koskevasta asiasta eikä niistä monista kysymyksistä, joita täällä on esitetty ja vertailtu myös siten, että vasemmistolla ja porvareilla on erilaisia näkemyksiä.

Sen johdosta haluaisinkin todeta vielä sen, että oikeuksien siirtyminen ei koske tietokantaan säilytettäviä teoksia. Pitää muistaa myös tämä asia. Valiokunta on lausunnossaan ottanut huomioon myös sen, että tekijänoikeuden siirtymistä työsuhteessa koskevaa muuta sääntelyä ei Suomessa kuitenkaan harkita. Tämä on merkittävä asia, puhuin tästä jo aikaisemmassakin istunnossa, mutta asia ei näytäkään menevän perille.

Kaiken kaikkiaan mielestäni tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun 1 §:n muuttaminen on asianmukaista ja toivon, että tämä menisi salissa läpi ja olemme valppaina, kun tulee uutta lainsäädäntöä koskien tietotekniikkaa ja atk:ta.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Tämä on vähän naurettava käsitys sopimusvapaudesta, josta jatkuvasti toivotetaan, niin kuin viime kerrallakin, kun asiasta puhuttiin. Kerron esimerkin, kun tästä puhuttiin nimittäin kaikkein eniten Teoston ja Elviksen kokouksessa, mitä se tarkoittaa musiikin alueella.

Kun kustantaja eli työnantaja voi neuvotella 50 prosenttia itselleen, niin se tarkoittaa pienillä populaarimusiikin markkinoillamme esimerkiksi sitä, että kustannussopimuksia ei tehdä elleivät artistit, muusikot tai säveltäjät ja tekijät hyväksy sopimusta. Kyllä niitä tekijöitä meillä aina löytyy niin kuin tiedätte, meillä on Tangomarkkinoita ja kaikkennäköisiä juhlia ja joka viikko valitaan joku uusi tähti. Toisin sanoen työnantaja voi kiristää sopimusvapaudella aivan huoletta sopimus on otettava tai jätettävä. Musiikin alueella tämä on aivan selvä juttu. Turha tänne on tulla poraamaan siitä, että työntekijä voi sopia kuinka haluaa ja läpä läpä lää. Väitän, että Teosto, jos kuka, tietää tässä maassa tekijänoikeuksista eniten. Se ei todellakaan tarkoita, että tämä on vapaus, vaan se on pahimmillaan ja käytännössä eräänlainen kiristyssuhde, jolla on tehtävä sopimus, tai sitten sinusta ei kerta kaikkiaan enää kuulla mitään.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Tämä on sinällään aika mielenkiintoinen kysymys, millä tavalla omistusoikeudet tässä asiassa liikkuvat. Käsitykseni mukaan tässä kuitenkin todetaan, että jos on työnantajan palveluksessa ja on tehnyt jotain työtä hänelle, niin omistusoikeus siirtyy työnantajalle. Mutta se henkinen pääoma, jos inspiraatiokykyä on ja hyviä teoksia syntyy, niin ei kai niitä oikeastaan työnantaja voi omistaa. Millaisia riitoja tässä kysymyksessä mahtaa loppujen lopuksi tullakaan? Mietinnössä ja itse pohjaesityksessäkin on monelta puolelta todettu pointteja, mitä tämä tarkoittaa. Loppuponsiosassa ainakin tuntuu selkeältä, että opetusministeriö selvittää kysymyksiä, miten opetuksessa näitä voidaan käyttää siten hyväksi, jotta työnantaja ei voi näitä asioita omia.

Teospuoli on hyvin mielenkiintoinen ja jotenkin tuntuu, että kaikkea se kapitalisti näkyy keksineen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Sivistysvaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi kemikaalilain 8 ja 48 a §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 9/1998 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 4/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Lapiolahti: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä oleva kemikaalilain 8 ja 48 a §:n muutos tarkoittaa sitä, että aikaisemmin kemikaalirekisteriä ylläpitäneeltä sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosastolta tämä rekisteri siirretään Tuotevalvontakeskuksen ylläpidettäväksi. Samassa yhteydessä siirretään kemian asiantuntimesta työsuojeluviranomaisilta Tuotevalvontakeskukseen.

On hyvin tärkeää, että kemikaalirekisterin ylläpidosta ei aiheudu työsuojeluviranomaisille ylimääräisiä kustannuksia ja siksi lain toisessa käsittelyssä olin sitä mieltä, että tulen tässä kolmannessa käsittelyssä jättämään ponsilauseuman, jonka tarkoituksena olisi ollut se, että työsuojeluviranomaisille turvattaisiin kemikaalirekisterin maksuton käyttöoikeus.

Nyt kuitenkin eduskunnan pelisääntöjen mukaan ryhmäpuheenjohtajien kokoukseen oli työsuojeluosastolta toimitettu asiasta toisenlaisia viestejä ja on väitetty, että tällä ei ole kustannusvaikutuksia työsuojeluosastolle. Tässä tilanteessa en tietenkään voi tehdä tällaista ponsilauseumaesitystä. Toivon kuitenkin, mikäli mahdollista että, asetuksen kautta asiaan palataan ja työsuojeluviranomaisilla on edelleenkin maksuton käyttöoikeus työkaluunsa, valvontarekisteriin.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tämä asia on sen väärtti, että kannattaa tulla korokkeelle vähän palauttamaan mieleen, mitä tässä asiassa on aikaisemmin tapahtunut.

Vuoden 87 eduskunta käsitteli kemikaalilain. Se oli sen yksi kaikkein kovimpia lakeja yksinkertaisesti siitä syystä, että koko läntisen kulttuurin yksi kaikkein suurimmista uhkatekijöistä on jatkuva kemikalisoituminen. Silloin kun valiokunta — se oli laki- ja talousvaliokunta — käsitteli silloista hallituksen kemikaali-

lakiesitystä, se kuuli valtavan paljon asiantuntijoita.

Asiantuntijakuulemisen keskeinen sanoma silloin — oliko se nyt vuonna 89 — oli, että noin 4 000 uutta kemikaalia tulee markkinoille vuodessa. Näistä 99,9 prosenttia on sellaisia, joiden vaikutuksia ei ole millään tavalla tutkittu. Ei ole mitään käsitystä, kelle tai mille ne ovat vaarallisia, mikä on niitten käyttäytyminen luonnossa. Ihmisen kannalta tässä turvaava tekijä on se, että sen verran tiede on paljastanut, että ihminen on erittäin kestävä ja jos ei olisi niin kestävä kemikaaleja kohtaan, niin koko tarina olisi jo loppunut ja tämä onneton lajireppana olisi häipynyt maapallolta pois.

Silloin vuonna 89 meidän piti miettiä hyvinkin tarkoin sitä, millä tavalla tämä yhteiskunta varautuu tähän realiteettiin, että juuri näillä edellytyksillä tämä kemikalisoituminen jatkuu myös suomalaisessa yhteiskunnassa. Me kävimme silloin erittäin kovan ottelun silloisen Teollisuuden ja työnantajien ympäristöpäällikön Tommilan kanssa. Irvokasta koko tässä tarinassa on se, niin kuin ed. Lapiolahti ilmeestä päätellen muistaa, että kun me ennustimme, että täällä vielä sattuu ehkä kemikaalivahinkoja sellaisessa paikassa, missä niitä vihoviimeisesti pitäisi tapahtua, eli Ekokemissä tai vastaavassa — ei se silloin Ekokem ollut, vaan vastaavanlainen instituutio oli tarpeellista perustaa — nyt tämä puoli on realiteetti. Ja kuka onkaan Ekokemin toimitusjohtaja? Se oli juuri samainen Tommila. Meidän, jotka istuimme silloin laki- ja talousvaliokunnassa, ennakoitimme osui kerta kaikkiaan nappiin, ja sanon tähän suoraan jatkoksi: valitettavasti.

Sitten kysyttiin sitä, mikä olisi se yhteiskunnan turvaava järjestely, joka hoitaisi tämän asian. Silloin meidän visiomme oli sellainen, että tässä olisi kaksi ankkuripistettä ja molemmat olisivat verkostoja. Siis lähtökohtaisesti idea oli se, että meillä on tuoterekisteri, joka on ehdottomasti aina ja kaikissa tilanteissa työsuojeluviranomaisten käytössä niin, että siihen ei ole rahallisia eikä mitään muitakaan esteitä. Toinen oli se, että kun silloin kuntia tässä tasavallassa oli noin 465—470, jokaisessa kunnanvirastossa olisi olemassa pääte, jonka kautta tämä tieto olisi välittömästi saatavissa niin, että kun kunnan viranomaiset, olivat ne terveysviranomaisia tai mitä tahansa, joutuvat tämän asian kanssa tekemisiin, he saisivat sen tiedon välittömästi ruudultaan. Sen verran oli atk-kulttuuri jo hahmottumassa suurin piirtein sellaiseksi kuin se nyt on.

Arvoisa puhemies! Jos nyt ajatellaan sitä, mitä tapahtui vuonna 89, ja tätä päivää, nyt tulee hallituksen esitys, joka koskee tätä rekisteriä. Hitustakaan silloisesta valtavasta paksusta mietinnöstä, sen tuloksista ja toivomuksista ei ole tullut tähän, ei sanallakaan, ei minkäänlaista arviointia tästä hommasta puhumattakaan sitä, että sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta olisi kaivanut tuon mietinnön esiin ja vilkaissut, mitä siellä oli. Kaikessa mennään kaikkein lyhyimmän kaavan mukaan tilanteessa, jossa kehitys yhteiskunnassa on mennyt valitettavasti juuri siihen suuntaan kuin ennakoitiin ja jota haluttiin taas valtiokunnan mietinnössä ennakoita, että sen negatiiviset eivät olisi meille realiteetti yhtenä päivänä. Sitten tulevat vielä nämä onnettomat hallituspuolueitten pelisäännöt, jotka estävät kaiken rationaalisen toiminnan.

Lisäyksenä siihen, mitä ed. Lapiolahti aivan oikein totesi, hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että tämä koko homma aiotaan tuoterekisterin käyttömaksuilla rahoittaa. Eli toisin sanoen tässä kumotaan nyt itse asiassa kemikaalilain mietinnön keskeinen sanoma, että tämän pitää olla maksutonta, tämän pitää olla sellainen järjestelmä, joka on verkostollisesti joka ikisen siunaaman hetken käytettävissä, että se esimerkiksi ei ole riippuvaista siitä, onko varallisuutta, asianomaisen yksikön tilillä katetta vai ei. Tässä on koko kehitys menossa päin seinää.

Arvoisa puhemies! Kaiken huippu on se, että täällä hoidetaan nämä asiat sillä tavalla, että soitetaan esittelevälle virkamiehelle ja kysytään, että onhan tämä asia kunnossa. No, totta ihmeessä, hän sanoo, totta ihmeessä se on kunnossa! Valitan.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Niin kuin ed. Pulliainen totesi, tällaiset hienot mietinnöt tahtovat jäädä, niin jäi aikoinaan parlamentaarisen liikennekomiteankin mietintö. Kuukaan ei taida enää tietää, missä sellainen on, vaikka se oli tuuman paksuinen. Tällä tavalla niille käy.

Itse asiaan mennäkseni: Kun viime kerralla perjantaina asiasta keskusteltiin, totesin, että mielestäni tässä ei ole mitään erikoista tapahtumassa, kun tuoterekisteri siirretään Tuotevalvontakeskuksen tehtäväksi. Toisaalta kustannuskysymyksistä, miten ne ratkeavat: Mielestäni asia on ihan kunnossa.

Mutta se minua tässä harmittaa, että ed. Lapiolahti fiksuna ja älykkäänä kansanedustajana

on nähnyt, että tässä olisi ponnen paikka. En yhtään epäile, etteikö siinä olisi sellaista tarvetta. Minua harmittaa nyt, jos siellä sosialidemokraateissa on pistetty hyvä ajatus matalaksi ryhmäkuriin perusteella. Miksi te ette vihjanneet tänne keskustan suuntaan, jossa puhaltavat vapaat tuulet? Me olisimme tehneet, ed. Lapiolahti, tämän ponnen teidänkin äänestettäväksenne, ja siitä ei olisi siitä huolimatta aiheutunut teille mitään harmia. Tiedän, minkälaisista tämä maailma on. Aina täytyy sanoa, että täytyy muistaa, että täällä keskustassa on vapaat tuulet. Tänne vain vihje, niin me teemme tällaisen ponnen kaikkien yhteisesti hyväksyttäväksi tulevaisuudessa! Mutta nyt sitä ei enää ehdi, ei millään, vaikka olisi kuinka nopea.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! En tiedä, miten paljon edustajat ovat tutustuneet kemikaalilainsäädäntöön ja yleensä käytäntöön, jota kemikaalien osalta tapahtuu työelämässä ja siellä, missä ihmiset joutuvat alttiiksi erinäköisille vaikutuksille.

Niin kuin ed. Pulliainen puheessaan totesi, meillä tulee lukematon määrä vuosittain uusia kemikaaleja ja eri näköisiä yhdisteitä, eikä niiden vaikutuksia sinällään tiedetäkään. Lainsäädännön mukaan pitää olla sellaiset käyttöturvallisuustiedotteet, jotka jaetaan työpaikoille siten, jotta jokainen ihminen, joka joutuu näiden myrkyjen — tai anteeksi, kemikaalien, niitä ei kuulemma saa sanoa myrkyiksi, koska ne ovat kemikaaleja — kanssa tekemisiin, joko hengittämään tai roiskeena tai muuten olemaan tekemisissä, voi suojautua tarpeellisella tavalla. Tätä taustaa vasten en tiedä, onko tässä kysymys pelkästään sellaisesta ajattelusta, jota ed. Aittoniemi totesi, jotta tässä on vain rajariita siitä, onko tämä homma minun vai sinun tonttilasi, kun ne pelkästään siirtyy toiselta putiikilta toiselle.

Joka tapauksessa, vaikka tähän ed. Lapiolahti ei tee pontta, kuitenkin tätä on seurattava ja jatkuvasti oltava valveilla tästä hommasta. Jos tämä käy luisumaan ja vaikuttamaan ihmisten terveyteen, eduskunnan on puututtava tähän asiaan.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Ei muuta kuin kommentti ed. Aittoniemelle, että vapaa tuuli on vähän niin kuin edustajan oma huuliharpun soitto: kyllä vapaa tuuli puhaltaa komeasti, mutta kun se joutuu pieneen reikään, sitten tulee aikamoista kaavamaista ininää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi arvopaperimarkkinalain muuttamisesta sekä muuksi arvopaperikaupan selvitystoimintaa koskevaksi lainsäädännöksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 209/1997 vp

Talousvaliokunnan mietintö 1/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Hämäläinen: Herra puhemies! Ajattelin sanoa pari sanaa arvopaperimarkkinalain muuttamisesta, koska se on myös hyvin tärkeä lakiehdotus, vaikka siitä ei ole juurikaan puheenvuoroja käytetty käsittelyn aikana. Se saattaa nyt arvopaperikaupasta johtuvat velvoitteet lain säätelyn piiriin, parantaa ja tehostaa arvopaperimarkkinoiden toimintaa ja turvaa markkinoiden eri osapuolten aseman nykyistä paremmin. Se on yksimielinen ja hyvin valmisteltu, siitä olivat myös asiantuntijat samaa mieltä. Asiantuntijoiden huomioita on vielä valiokuntakäsittelyssä otettu kohtuullisesti huomioon.

Puhemies! Samalla kuitenkin kiirehtisin arvopaperimarkkinalain muita odotettavissa olevia muutosehdotuksia. Meillä on tiedossa, että hyvin suuriakin kokonaisuuksia on odotettavissa vielä eduskunnan tälle kevätkaudelle. Vetoaisin samalla valtiovarainministeriöön, että ne saatettaisiin mahdollisimman nopeasti talousvaliokunnan käsittelyyn.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi Suomen Pankista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 6/1998 vp

Talousvaliokunnan mietintö 3/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. Hämäläinen: Herra puhemies! Talousvaliokunta näyttää tänään saaneen hyvin monta tärkeää asiaa listalle. Nyt käsittelyssä oleva esitys laiksi Suomen Pankista ja eräistä muista laeista on ehkä kuitenkin eräs koko vaalikaudenkin tärkeimmistä lakiehdotuksista, lakikokonaisuuksista. Sen tarkoituksena on nimittäin varmistaa, että Suomi täyttää edellytykset euroalueeseen osallistumiseen.

Suomen Pankki -laki uudistettiin aivan äskettäin. Uusi laki astui voimaan vasta tämän vuoden alusta. Uusi laki muuttui rakenteeltaan nykyaikaiseksi, ja rakenne on myös voitu säilyttää ennallaan tässä uudessa muutoksessa. Nyt on ainoastaan tehty tarvittavat muutokset Emun kolmanteen vaiheeseen osallistumista silmälläpitäen. Silloinhan toimintaympäristömme muuttuu kokonaan, keskuspankin asema muuttuu. Suomen Pankista tulee osa Euroopan keskuspankki-järjestelmää. Suomen Pankin tehtäväksi tulee eurooppalaisen rahapolitiikan toimeenpano, ja samalla korostetaan Suomen Pankin riippumattomuutta muista rahapoliittisista toimijoista kuin Euroopan keskuspankista. Tämä on koko tämän lakiehdotusten kokonaisuuden keskeisin sisältö.

Suomen Pankki tulee edelleen jatkamaan eduskunnan pankkina. Sen vuoksi talousvaliokunta on myös erityisesti tarkastellut eduskunnan asemaa, asianomaisen valiokunnan asemaa ja pankkivaltuuston asemaa muuttuvassa tilanteessa. Talousvaliokunta on pannut merkille, että eduskunnan aikaisemmat päätökset ja kannanotot on huolellisesti tutkittu lakiehdotuksen valmistelun yhteydessä. Samoja painotuksia kuin eduskunnalla on aiemmin ollut omissa kannanotoissaan, löytyy nyt uuden lain perusteluista ja pykälistä.

Pankkivaltuuston asema tämän lain yhteydessä tulee vahvistumaan. Tavanomaisen vuosittaisen kertomuksen lisäksi pankkivaltuustolla on

nyt mahdollisuus tarvittaessa antaa muulloinkin kertomuksia eduskunnalle, mikä tarkoittaa sitä, että eduskunta myös entistä useammin voi käydä ajankohtaista rahapoliittista keskustelua. Painotan myös sanaa "ajankohtaista", koska kertomusmenettelyn kautta voidaan tarvittaessa saada asia eduskunnan keskusteluun muulloinkin kuin ainoastaan vuosittaisen kertomuksen yhteydessä. Tarvittaessa on talousvaliokunnan mielestä painotettava, että tarve lähtee silloin eduskunnasta, pankkivaltuustosta, joka on tässä suhteessa keskeinen toimija.

Talousvaliokunnan tiedonsaanti on myös tässä ehdotuksessa turvattu, niin kuin oli aikaisemminkin Suomen Pankki -laissa. Suomen Pankilla on edelleen velvoitus raportoida talousvaliokunnalle, ja myös pankin johdolla on velvollisuus olla kuultavana silloin, kun sitä tarvitaan.

Puhemies! Näyttää siltä, että eri instituutioissa, eduskunta mukaan lukien, keskustelu on tähän asti kuitenkin kulkenut ennen kaikkea yhteisvaluutan hyötyjä ja haittoja punniten. Paljon vähemmän on loppujen lopuksi käyty keskustelua siitä, mitä eri instituutiolta vaaditaan, minkälaisia valmiuksia niillä tulee olla, jotta ne kykenevät asianmukaisesti toimimaan uudessa muuttuvassa tilanteessa. Jo aikaisemmin eduskunta on itse viestittänyt valiokunnan mietintöjen välityksellä, että pankkivaltuuston kertomusta tulee kehittää painavaksi rahapoliittiseksi puheenvuoroksi, ja myös sitä, että julkisia kuulemisia tulee kehittää, jotta myös sitä kautta voidaan rahapoliittisten keskustelijoiden piiriä laajentaa. Tähän mennessä kuitenkin nämä toivomukset eivät ole kovin paljon saaneet konkretiaa ympärilleen, ja sen vuoksi kannustamme nyt uudelleen kehittämään ajatuksia julkisesta kuulemisesta rahapoliittisen vuoropuhelun ja keskustelun virittämiseksi ja pankkivaltuustolle itselleenkin evääksi kertomusten kehittämistä nykyistä painavamiksi, ajankohtaisiksi rahapoliittisiksi puheenvuoroiksi.

Emun kolmas vaihe merkitsee sitä, että luovumme itsenäisestä rahapolitiikasta ja että Suomen Pankki ryhtyy toteuttamaan yhteistä eurooppalaista rahapolitiikkaa. Euroopan keskuspankille on itsenäisyyden vastapainoksi asetettu perussäännöissä laaja raportointivelvollisuus. Euroopan keskuspankki tulee laatimaan kertomuksia toimistaan ainakin Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle ja komissiolle. Euroopan keskuspankin pääjohtaja voidaan kutsua kuultavaksi neuvostoon ja Euroopan parlamentin asianomaiseen valiokun-

taan. Myöskin Euroopan keskuspankki voi omaaloitteisesti tuoda asioita Euroopan parlamentin asianomaiseen valiokuntaan keskusteltavaksi.

Nämä toimet muodostavat Euroopan keskuspankin osalta demokraattisen kontrollin, joka on tarpeen vastapainona merkittävälle itsenäisyydelle, joka perussäännöissä on Euroopan keskuspankille taattu. Siltä odotetaan myös erittäin suurta avoimuutta, läpinäkyvyyttä ja toimenpiteiden perusteiden selvittämistä, jotta se yleensä voisi saada hyväksyttävyyttä toimenpiteilleen. Näitä samoja asioita tulee edellyttää myöskin kansallisilta keskuspankeilta, jotka Euroopan keskuspankkijärjestelmän osana tulevat toimimaan. Myöskin kansallisten keskuspankkien tulee kyetä informoimaan harjoitetusta rahapolitiikasta ja perustelevaan sovitut toimenpiteet.

Erityisesti Suomen kaltaiselle maalle avoin, perusteellinen rahapolitiittinen keskustelu ja vuorovaikutus ovat tarpeen. Kun omasta rahapolitiikasta luovutaan, sopeutumispaineet tulevat kohdistumaan muille talouspolitiikan lohkoille, erityisesti finanssipolitiikkaan ja työmarkkinapolitiikkaan. Eri politiikkalohkojen toimijoiden tulee kuitenkin tietää Euroopan keskuspankin toiminnan perusteet, ja niiden on myös kyettävä tuntemaan ajattelutapa, joka Euroopan keskuspankissa vallitsee, koska vain silloin ne kykenevät omia toimenpiteitään tarvittavalla tavalla mitoittamaan. Suomen parhaat talouspolitiittiset tulokset on saatu eri politiikkalohkojen määrätietoisella yhteistyöllä. Yhteistyön ja yhteensovittamisen merkitys ei tule jatkossakaan väheneään. Päinvastoin yhteistyön merkitys tulee korostumaan entisestään uudessa talousympäristössä.

Hallitus ei esityksessään ole juurikaan pohtinut, minkälaisia mahdollisuuksia valtioneuvoston ja Suomen Pankin yhteistyölle jatkossa tulee olemaan. Säädöksissä on oikeastaan maininta siitä, että yhteistyötä rajaa lähinnä keskuspankin itsenäisyyttä koskeva säädöstö. Minusta käytännössä tulee jatkossa pitää huolta siitä, että valtioneuvoston ja Suomen Pankin keskusteluyhteys säilyy tiiviinä, niin kuin se nytkin on ollut, vaikka se jäisikin erikseen säätelämästä. Suomen Pankki -laissa ei ole tähänkään mennessä ollut keskuspankin ja valtioneuvoston yhteistyöstä nimenomaisia mainintoja. Jotta kuitenkin finanssipolitiikka ja rahapolitiikka voidaan sopeuttaa toimimaan saman suuntaisesti, pyrkimään samoihin päämääriin, keskusteluyhteyden tulee olla säännöllinen ja tiivis. Jatkossa tietysti hallituksen puolella voitaisiin miettiä myöskin mahdolli-

suuksia, että hallituksen edustaja voisi saada olla läsnä Suomen Pankin johtokunnan kokouksissa kuulolla ilman päätösvaltaa. Hallitus voisi tutkia mitä mahdollisuuksia tähän on, estäkö perussääntö tämän, tulevatko riippumattomuussäännökset tässä jollakin tavalla esteeksi.

Merkittävä yhteistyöfoorumi talouspolitiikassa on jo tähän mennessä ollut talousneuvosto, jossa talouden eri toimijat, eri etupiirit ovat hyvässä vuorovaikutuksessa keskustelleet talouspolitiikasta. Tätä yhteistyötä ja tätä yhteistyöfoorumiä tulee jatkossakin kehittää myöskin siten, että rahapolitiikassa vuorovaikutus ja keskusteluyhteys säilyvät. Tämä kaikki tulee ottaa huomioon myöskin talousneuvoston kokoonpanosta tulevaisuudessa päätettäessä. Talousneuvoston kokoonpanon tulee olla sillä tavalla tasapuolinen ja tasapainoinen, että se tasapainoisesti heijastelee yhteiskunnassa vallalla olevia eri ajattelutapoja. On myöskin harkittava, voiko Suomen Pankin pääjohtaja jatkossa riippumattomuussäännösten estämättä jatkaa talousneuvoston jäsenenä vai tuleeko pääjohtajaa kuulla enen kaikkea asiantuntijana.

Talousneuvosto on tähänkin asti valmistelutanut runsaasti erilaisia selvityksiä kaikilta toimialoilta. Myöskin rahapolitiikka on ollut siellä keskustelun aiheena. Siinä mielessä tämä ei merkitse minkäänlaista muutosta entiseen, mutta — korostan — talousneuvoston työssä tulee rahapolitiikan jatkossa painottua entistä enemmän, koska sitä kautta eri etujärjestöt pystyvät saamaan perustelut harjoitetulle rahapolitiikalle ja pystyvät sitä kautta myöskin omat toimenpiteensä sopeuttamaan ja mitoittamaan yhteisen rahapolitiikan mukaisesti.

Avoin, perusteellinen rahapolitiittinen keskustelu ja vuorovaikutus talousneuvostossa on äärimmäisen tärkeää jatkossa. Totean uudelleen, että vain avoimuudella voidaan saada yleinen hyväksyttävyyden Euroopan keskuspankin rahapolitiikalle. Hyväksyttävyyden puolestaan on keskeinen edellytys sille, saavuttaako Emu ylipäänsä kansalaisten laajan hyväksyttävyyden ja pystyykö se sen ylläpitämään. Siinä mielessä vuorovaikutuksen ja rahapolitiittisen keskustelun merkitystä ei voi liikaa korostaa.

Puhemies! Tarkoituksena on, että nämä Suomen Pankkia koskevat lait käsitellään vielä tällä viikolla kolmannessa käsittelyssä. Tämä on siinä mielessä tärkeää, että Emin eli Euroopan rahapolitiittisen instituutin ensi viikon kokouksessa annetaan lausunto niistä ehdokasmaista, jotka ovat Emuun pyrkimässä, niiden kelpoisuudesta,

ja tämä lausunto annetaan senhetkisen keskuspankkilainsäädännön perusteella. Asianmukainen keskuspankkilainsäädäntö puolestaan on yksi edellytys sille, että maat voivat osallistua Emun kolmanteen vaiheeseen.

Nyt käsillä oleva kokonaisuus on luonnoksesta Emissä tarkastettu ja olen ymmärtänyt, että se on saanut Emin puollon ja hyväksynnän. Totean vielä, että tämä kokonaisuus sisältää myös sellaisia korjauksia, jotka ovat tarpeellisia jo Emun toisessa vaiheessa, siinä vaiheessa, jossa nyt elämme. Siinä suhteessa olemme saaneet ikään kuin laiskanläksyn Emiltä.

Me helposti kuvittelemme täällä Suomessa ja olemme ehkä tässäkin yhteydessä puhuneet siitä, että Suomella on pyrkimys luokan parhaaksi oppilaaksi. Tässä keskuspankkilainsäädännön uudistamisessa tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Saamiemme tietojen mukaan Suomi keskuspankkilainsäädännön uudistamisessa pitää Ranskan kanssa perää. Nyt olemme sitten saatamassa tämänkin asian kuntoon.

Puhemies! En käy yksityiskohtaisesti läpi pykälää. Valiokunta on hyväksynyt hallituksen esityksen oikeastaan voimaantulosäännöksiä ja yhtä Suomen Pankin rahoitustuloa ja voiton käyttöä koskevan pykälän terminologiaa muuttamalla. Vastaan puheenvuoroihin, jos talousvaliokunnan päätösten osalta kysymyksiä syntyy.

Valiokunnan keskusteluissakaan Suomen Pankki -lakia koskevat pykälät eivät olleet keskeinen erimielisyyden aihe. Ilmeisesti olimme varsin laajalti yhtä mieltä siitä, että jos Emun kolmannessa vaiheessa olemme mukana, suurin piirtein tämän kaltainen lainsäädäntö tarvitaan. Valiokunnan mietintöön on liitetty kaksi vastalauseita, mutta vastalauseet koskevat enen kaikkea sitä pohdintaa, tuleeko Suomen olla mukana Emun kolmannessa vaiheessa. Vastalauseiden jättäjät tässä suhteessa ilmeisesti ovat joko kielteisiä tai suhtautuvat vähintään varauksellisesti ja vastalauseet johtuvat ymmärtääkseni enemmän tästä.

Puhemies! Muilta osin talousvaliokunta jättää mietinnön eduskunnan pohdintaan.

Ministeri Skinnari: Arvoisa puhemies! Euroopan unioni on maailman suurin talousalue. Euroopan unionin jäsenvaltioiden yhteenlaskettu bruttokansantuote oli vuonna 96 noin 31 prosenttia maailmantaloudesta, Yhdysvaltojen noin 26 prosenttia ja Japanin noin 14 prosenttia. Yhteinen raha lisää kauppaa ja palveluiden tarjontaa euroalueeseen osallistuvien jäsenval-

tioiden välillä. Yli valtiollisten rajojen tapahtuvien suorien investointien ja sijoitusten määrä kasvaa euroalueella. Myös kolmansista valtioista euroalueelle tulevien suorien investointien ja sijoitusten voidaan olettaa kasvavan. Euroalue ja Yhdysvallat tulevat muodostamaan maailman kaksi suurinta valuutta-aluetta.

Eurosta tulee, kuten Yhdysvaltain dollarista, kelluva valuutta. Tämän seurauksena Euroopan keskuspankin valuuttainterventiot tulevat olemaan vähäisiä. Lisäksi Euroopan keskuspankkijärjestelmä tulee tekemään paljon vähemmän interventioita verrattuna siihen, mitä euroalueen kansalliset keskuspankit ovat yleensä tehneet. Siten euron ulkoisen arvon määräytymisessä yksittäisten sijoittajien vaikutus pienenee merkittävästi eli euroalue muodostaa vastapainon niin sanotuille markkinavoimille. Tämä vastapaino markkinavoimille on erittäin tärkeä asia huomata. Valtiot yhteisesti Euroopassa pystyvät olemaan vastavoima markkinavoimille, kun kukaan niistä ei pysty niin hyvin olemaan sitä yksin.

Euroopan keskuspankin valuuttavaranto olisi 50 miljardia euroa eli noin 300 miljardia markkaa. Tämä on vähemmän kuin euromaiden nykyiset valuuttavarannot yhteensä. Toisin sanoen valuuttavarantoon ei jouduta sitomaan sillä tavoin rahaa kuin tapahtuu nyt eri kansojen keskuspankeissa.

Valuuttamarkkinoilla syntyy kolmijako euron, dollarin ja jenin välillä. Eurosta tulee merkittävä laskutus- ja varantovaluutta. Euroalueella kaupankäynti tapahtuu pääasiallisesti euroissa. Euron merkitys muodostuu selvästi suuremmaksi kuin euroalueeseen osallistuvien valtioiden kansantalouksien koko sinänsä edellyttäisi. Euron käyttö varantovaluuttana sekä laskutusvaluuttana euroalueen ulkopuolisessa kaupankäynnissä pienentää euroalueeseen osallistuvien valtioiden yritysten valuuttakurssiriskiä entisestään.

Euroalueella Suomen valuutta on euro ja kansallista raha- ja valuuttakurssipolitiikkaa ei enää ole. Euroalueen valuuttakurssi- ja korkokehitys ei ole yhtä altis epäsymmetrisille häiriöille, kuten idänkaupan romahtaminen oli Suomelle viime vuosikymmenen vaihteessa. Tämän seurauksena eivät sellaiset valuuttakurssi- ja korkotappiot, joita suomalaiset yritykset kärsivät 90-luvun alussa, ole mahdollisia euroalueella. Toisin sanoen näin jälkeinpäin voidaan todeta, että jos tällainen järjestelmä olisi meillä ollut, niin me emme olisi tällaisessa työttömyys- ja talouskrii-

sissä tällä hetkellä, vaan joku olisi varmaan sanonut, että alkää ihmeessä tehkö tuolla tavoin.

Talousvaliokunta on antanut mietintönsä hallituksen esityksestä laiksi Suomen Pankista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, mistä haluan lausua puheenjohtajalle ja koko valiokunnalle kiitokset joutuisasta ja asiantuntevasta työstä.

Valiokunta on mietinnössään korostanut pitkälti samoja seikkoja kuin hallitus esityksessään. Avoin ja laaja-alainen rahapolitiikkaa koskeva keskustelu on välttämätöntä yhteisen eurooppalaisen rahapolitiikan onnistumiselle.

Ehdotettu laki Suomen Pankista järjestää selkeällä tavalla Suomen Pankin, sen pääjohtajan ja johtokunnan, pankkivaltuuston sekä eduskunnan talousvaliokunnan roolit rahapolitiikassa.

Suomen Pankista tulee euroalueeseen osallistuttaessa osa Euroopan keskuspankkijärjestelmä ja se osallistuu Euroopan keskuspankin rahapolitiikan määrittelyyn. Pääjohtaja edustaa Suomen Pankkia Euroopan keskuspankin neuvostossa ja ottaa osaa rahapolitiikasta päättämiseen Euroopan keskuspankin neuvostossa. Johtokunta päättää Euroopan keskuspankin antamien suuntaviivojen ja ohjeiden puitteissa rahapolitiikan toteuttamisesta Suomessa ja tekee tarvittavat kansalliset päätökset. Johtokunta ja koko muu Suomen Pankki toimivat lisäksi pääjohtajan valmisteeluorganisaationa rahapolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä.

Pankkivaltuusto valvoo edelleen Suomen Pankkia. Lisäksi pankkivaltuusto osallistuu aktiivisesti rahapolitiikkaa koskevaan keskusteluun antamalla harkintansa mukaan erillisiä rahapolitiikan toteuttamista koskevia kertomuksia eduskunnalle. Jotta pankkivaltuusto voisi suorittaa tehtävänsä, sen on aktiivisesti seurattava ja arvioitava Euroopan keskuspankin harjoittamaa rahapolitiikkaa ja sen perusteita. Rahapolitiikan toteuttamista koskevissa kertomuksissa pankkivaltuusto voi myös arvioida harjoitetun rahapolitiikan vaikutuksia Suomen taloudelliseen kehitykseen.

Pankkivaltuuston rahapolitiikkaa koskeva kertomus mahdollistaa ajankohtaisen rahapolitiikkaa koskevan keskustelun myös eduskunnassa. Talousvaliokunta voi kertomusta käsitellessään kuulla Suomen Pankin pääjohtajaa ja muita johtokunnan jäseniä sekä muita asiantuntijoita. Suomen Pankin pääjohtajan ja muiden johtokunnan jäsenten sekä muiden asiantuntijoiden kuuleminen voidaan järjestää myös julkisena kuulemisena, mikä laajentaisi keskustelijoiden piiriä ja vahvistaisi rahapolitiikan yleistä hyväk-

syttävyyttä. Julkisten kuulemisten lisäämistä voidaan pitää yhteisen eurooppalaisen rahapolitiikan oloissa toivottavana.

Valtioneuvosto vastaa myös euroalueella Suomessa harjoitettavasta finanssi- ja talouspolitiikasta. Menestyksellä talouspolitiikan harjoittaminen edellyttää jatkossakin, aivan kuten tähänkin asti, aktiivista vuoropuhelua kaikkien talouspolitiikan kannalta keskeisten toimijoiden ja vaikuttajien kesken. Vuoropuhelussa on oltava mukana valtioneuvoston, Suomen Pankin, työmarkkina- ja elinkeinoelämän järjestöjen sekä tutkijoiden.

Talousneuvosto on ollut tärkeä keskustelufoorumi, jolla on käyty myös rahapoliittista vuoropuhelua. Talousneuvosto voi jatkossakin olla keskeinen yhteistyöelin talouspolitiikkaa koskevassa tietojen vaihdossa ja vuorovaikutuksessa. Kokemus on osoittanut, että erityisesti pienessä maassa eri politiikkalohkojen joustava ja avoin vuorovaikutus on tärkeää.

Arvoisa puhemies! Talousneuvosto voisi toimia yleisenä rahapoliittisena keskustelufoorumina. Tavoite avoimesta rahapoliittisesta keskustelusta soveltuu talousneuvoston toimintaan. Kuten talousvaliokunta on mietinnössään todennut, talousneuvoston asemaa ei ole tarpeen eikä suotavaa muuttaa päätöksentekojen suunnan. Talousneuvoston laaja yhteiskunnallinen kosketuspinta takaa riittävän vuorovaikutuksen talouden eri toimijoiden kesken.

Edustajat Malm ja Rask merkitään läsnä oleviksi.

Ed. I. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan aloittaa toteamalla, että pidän ministeri Skinnarin tyylistä analysoida tätä tilannetta. Yhdyn hänen käsityksiinsä oikeastaan kaikilta muilta osin mutta sangen karheasti suhtaudun, itse asiassa opponoiden, ministerin käsitykseen siitä, että talousneuvosto saattaisi toimia ikään kuin "vakausneuvoston" roolissa ja yleisen rahapoliittisen keskustelun foorumina Suomessa. Sitä ei ole valittu sen kaltaisilla perusteilla eikä sen tyyppiseen tehtävään, jota tässä tarvitaan.

Ennen muuta sanon, että kun European monetary unionin puitteissa kyse on ennen muuta demokratiavajeen kattamisesta, ei ohjeitten antamisen eikä niiden ottamisen merkeissä mutta tämän keskustelun käymisen merkeissä, niin

avainkysymys on se, että järjestetään Suomen kansallisen keskuspankin, siis Suomen Pankin, ja parlamentin välinen dialogi kuntoon. Se on avainkysymys. Siihen lukkoon oikeaksi ratkaisuksi ei kerta kaikkiaan sovi talousneuvosto. Se on muun kaltaisia tarpeita varten perustettu. Se toimii hallituksen instrumenttina mutta ei ratkaise rahapolitiikan ja parlamentin dialogia. Se ei kelpaa vastaukseksi siihen keskusteluun. Sen vuoksi, ministeri Skinnari, ei käy niin, että talousneuvosto toimisi tämän kaltaisena foorumina, jota tässä nyt esitettäisiin. On parlamentin puolesta edellytettävä, että sillä on aito ja välitön oikeus rahapoliittisen keskustelun käymiseen.

Ed. Huuhtanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. I. Kanerva kyllä hyvin pitkälti sanoi samat ajatukset, jotka mielessäni liikkuvat, kun kuuntelin sinänsä hyvää ministeri Skinnarin äsken pitämää puheenvuoroa. On ilman muuta selvää, että tarvitaan kansallista keskustelua siitä, miten Ekp:n rahapolitiikka käytännössä vaikuttaa suomalaiseen finanssipolitiikkaan ja suomalaiseen yhteiskuntaelämään, minkälaisia vaikutuksia harjoitettavalla rahapolitiikalla on. Tämän arvioinnin tekemisen foorumin pitää olla parlamentaarinen foorumi. Tässä mielessä on erittäin helppo yhtyä siihen, mitä edellä ed. Kanerva sanoi. Jos pääfoorumi tähän kaikkeen olisi talousneuvosto, silloin tämän keskustelun käyntipaikka olisi ensisijaisesti korporaatioitten käsissä ja vasta toissijaisesti jossakin muualla.

En vastusta toki sitä, etteikö talousneuvosto voi myös tällaista keskustelua käydä, mutta selvän prioriteetin, painopisteen pitää näiden kahden organisaation, parlamentaarisen järjestelmän ja toisaalta talousneuvoston välillä olla nimenomaan niinpäin, että ensisijainen keskustelun paikka on parlamentaarinen foorumi.

Mitä muutoin tulee nyt käsiteltävään lakiin ja sen säätämisyjärjestykseen, se on toisen pohdinnan paikka tässä keskustelussa. Siihen en nyt kajoa. Ed. Itälän puheenvuoron jälkeen ehkä siihen on tilaisuus kajoa.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Asiantuntijakuulemisessa tuli hyvin selvästi esiin juuri tämä näkökohta, jonka edustajat I. Kanerva ja Pekkarinen ovat

täällä jo edellä tuoneet esiin, eli että talousneuvosto ei voi toimia vakausneuvosto-tyyppisenä elimenä. Selvää myöskin on se, että tarvitaan avoin keskustelufoorumi. Mutta pankkivaltuustokaan ei saa toimia tällaisena "välisiivilän", vaan eduskunnan ja pankin välillä on pystyttävä tulevaisuudessa käymään selvästi avoimempaa keskustelua.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron talousvaliokunnan puheenjohtajan ed. Hämäläisen puheenvuoron johdosta. Yhdyn hänen näkemukseensä siitä, että tämä laki todella on yksi tämän vaalikauden merkityksellisimpiä lakeja. Hän mainitsi puheenvuorossaan, että luovumme itsenäisestä rahapolitiikasta. Näinhän tässä tapahtuu, ja tämä laki juuri mahdollistaa luopumisen sillä tavalla, että Suomen Pankin perustehtäväksi tulee Euroopan keskuspankin määrittelemän rahapolitiikan toteuttaminen entisen kansallisen rahapolitiikan sijasta. Tällä tavalla rooli nyt oleellisesti muuttuu ja Suomen Pankista tulee ikään kuin kansainvälisen Europankin osa.

Ed. Kaarilahti (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edustajat I. Kanerva ja Pekkarinen toivat jo esille huolenaiheen, johon itsekin haluan yhtyä, eli nimenomaan parlamentin eli eduskunnan mahdollisuuden osallistua ajankohittaiseen rahapolitiittiseen keskusteluun. On totta, mitä ed. Hämäläinen toi esille, että tämä keskustelumahdollisuus on pankkivaltuuston kertomusten yhteydessä vuosittain sekä erillisten kertomusten yhteydessä.

Jäin kuitenkin kaipaamaan itse pykälästä, pankkivaltuuston tehtäväluettelosta, selkeää määräystä siitä, että sillä olisi erityinen velvoite seurata eduskunnan nimissä Ekp:n toimintaa ja sitä kautta saattaa asioita ajankohittaiseen rahapolitiittiseen keskusteluun eduskunnassa. Uskon, että rahapolitiittisen päätöksenteon riippumattomuus poliittisista päätöksentekijöistä tämän suuntaisena valvontana ei tässä vaarantuisi.

Ministeri Skinnari: Arvoisa puhemies! Uskon, että olen loppujen lopuksi pankkivaltuuston puheenjohtajan ed. I. Kanervan ja myös valtuuston jäsenen ed. Pekkarisen kanssa samaa mieltä talousneuvoston roolista. Kiinnitin huomiota ed. Pekkarisen sanontaan siitä, että myös talousneuvostossa voi käydä keskustelua. Tämä on minustakin se idea. Kyllä se valta ja vastuu on Suomen Pankilla ja eduskunnalla. Tästä on kysy-

mys. (Ed. Elo: Paljonko sitä varaa jää?) — Luulen, että sitä jää paljon enemmän kuin tällä hetkellä vielä uskotaan. Luulen, että vuosien mittaan monissa sellaisissa asioissa, jotka nyt eivät tälle pankille kuulu, ryhdytään esittämään myös uusia haasteita, millä tavoin rahapolitiikkaa pitäisi hoitaa.

Eihän työllisyydenkään pitänyt kuulua EU:lle. Kun pari vuotta sitten keskustelua aloitettiin, järjestettiin työllisyyden ympärillä oikein yksi huippukokous, jossa keskusteltiin näistä kysymyksistä. Kyllä minä luulen, että tätä hajautettua mallia ja läheisyysperiaatetta ja muuta näissä asioissa vielä tarvitaan, koska EU-alue on kuitenkin niin tavattoman iso ja olosuhteet ovat erilaiset.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä myös uskon, että rahapolitiittisen keskustelun merkitys kasvaa ja Suomen Pankin rooli siinä nimenomaan tulee kasvamaan. Arvelen, että eduskunnan piirissä olemme kaikki suurin piirtein samaa mieltä kuin äskeisissä puheenvuoroissakin.

Säännöksissä on jo kirjoitettu hyvin tarkoin parlamentin asemasta, pankkivaltuuston asemasta ja myös eduskunnan valiokunnan asemasta. Niin kuin talousvaliokunta on todennut, niillä säännöksillä on päinvastoin vahvistettu pankkivaltuuston mahdollisuuksia vaikuttaa nykyiseen tilanteeseen verrattuna, ja ennen kaikkea täysistunnon mahdollisuus käydä rahapolitiittista keskustelua tulee vahvistumaan.

Sen vuoksi jatkokeskustelu talousvaliokunnassakin on lähtenyt liikkeelle siitä, miten sen lisäksi kansalaisjärjestöjen, etujärjestöjen kautta voidaan kansalaiskeskustelua viedä eteenpäin ja sitä kautta saada hyväksyttävyyttä rahapolitiikalle ja ennen kaikkea, miten voidaan talouspolitiikan eri lohkoja sovittaa yhteen. Siinä tarvitaan muutakin kuin eduskuntakeskustelua. Sen vuoksi on erittäin hyvä, että meillä on jo valmiiksi olemassa sellainen foorumi kuin talousneuvosto, jonka roolia voidaan jatkossa kehittää vielä enemmän tähän suuntaan. Uskon, että olemme kaikki näistä painotuksista aivan samaa mieltä.

Äskeisissä vastauspuheenvuoroissa kaivattiin tiukemmin sen ilmaisemista, että pankkivaltuustolla tulisi olla nimenomaan mahdollisuus keskusteluun eurooppalaisesta rahapolitiikasta ja sen analysoimiseen. Sitä se nimenomaan on, kun mitään muuta rahapolitiikkaa ei Emun kolmannessa vaiheessa ole kuin Ekp:n rahapolitiikka, jota Suomen Pankki osaltaan toteuttaa tässä

maassa. Kaikki kertomukset, kaikki raportit, kaikki selvitykset, joita pankkivaltuusto antaa, kaikki rahapolitiikan valvonta, jota se harjoittaa, koskee juuri nimenomaan eurooppalaista rahapolitiikkaa.

Ed. Pykäläinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. I t ä l ä : Arvoisa puhemies! Suomen EU-liittymissopimuksen voimaansaattamislaki käsiteltiin vuonna 94 niin sanotussa supistetussa perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Tämä merkitsi muun muassa sitä, että Talous- ja rahaliiton kolmannesta vaiheesta johtuvat poikkeukset perustuslakeihin tulivat samalla hyväksytyiksi. Nämä poikkeukset koskevat esimerkiksi Euroopan keskuspankkijärjestelmää ja Euroopan keskuspankkia sekä Suomen Pankin asemaa tässä järjestämissä.

Kansalliset säännökset Suomen Pankista uudistettiin merkittävin osin jo viime vuonna, jolloin säädettiin uusi laki Suomen Pankista. Tuossa vaiheessa perustuslakivaliokunta esitti arvion EU-liittymissopimuksen vaikutuksesta Suomen Pankkia koskevien säännösten uudistamiseen. Valiokunta on nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen yhteydessä nojautunut tuolloin esittämänsä lähtökohtaan ja katsonut, että esityksen mukaiset rahapoliittisen suvereniteetin rajoitukset ja pankkivaltuuston valuuttakurssipoliittisen toimivallan lakkaaminen eivät enää tämän lakiehdotuksen kohdalla ole valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellisiä, koska EU:n liittymissopimuksen voimaansaattamislaki käsiteltiin supistetussa perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Kuitenkin perustuslakivaliokunta on viimevuotiseen tapaan kiinnittänyt huomiota siihen, että muutosten jälkeen hallitusmuodon 73 §:n mukainen vaatimus Suomen Pankin toimimisesta eduskunnan hoidossa ei enää vakiintuneesta merkityksessä toteudu. Kompensoivana mahdollisuutena valiokunta nosti esille sen, että johdokunnan jäsenten nimittäminen siirretään pankkivaltuustolle. Tämä lisäisi valiokunnan käsityksen mukaan myös Euroopan keskuspankkijärjestelmän kansanvaltaisuutta.

Talousvaliokunta ei kuitenkaan omaksunut tätä näkemystä, vaan katsoi esityksen mukaisen nimitysmenettelyn soveltuvan paremmin siihen valtioelinten yleiseen toimivallan jakoon, jonka mukaan toimeenpanovallan käyttäminen kuuluu tasavallan presidentille ja valtioneuvostolle.

Lisäksi perustuslakivaliokunta totesi, ettei pankkivaltuustolle ole varattu minkäänlaista aktiivista roolia Euroopan keskuspankkijärjestelmän piirissä käsiteltävissä asioissa. Tällaiset asiat voisivat koskea esimerkiksi Euroopan keskuspankin asetuksenantovaltaa. Valiokunnan mielestä olisi tullut selvittää pankkivaltuuston asemaa Ekpj:ssä tehostavia järjestelyjä, kuten pankkivaltuuston ennakkollisen tiedonsaannin turvaavia menettelytapoja.

Talousvaliokunta on kiistänyt tämänkin mahdollisuuden käyttäen perusteena sitä Euroopan rahapoliittisen instituutin käsitystä, mitä Suomessa on vaikea pitää hyväksyttävänä, että pankkivaltuusto, joka on Suomen Pankin toimielin, on sellainen poliittinen toimielin, joka vaarantaa Suomen Pankin riippumattomuuden.

Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota myös siihen, että varmuuden vuoksi on tarpeen selvittää rahalain voimaantulosäännöstä, jotta päätöksentekomenettelyä koskeva rahalain 4 § on voimassa vielä silloin, kun neuvosto 1.1.99 tekee perustamissopimuksen 191 artiklan 4 kohdassa mainitut päätökset. Talousvaliokunta on jättänyt tämän ehdotuksen huomiotta asiaa täysin erittelemättä viitaten vain yleisesti siihen, että perustamissopimus ja Ekp:n perussääntö asettisivat rajoitukset tälle.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei ole ihme, että eräs hovioikeuden presidentti lakivaliokunnalle lähettämässään kirjeessä kantaa tietyllä tavalla, vaikka ei suoraan tähän liittyen, huolta Suomen perustuslain tilasta ja siitä, että nykyisin tehtävät päätökset ovat vahvasti ristiriidassa Suomen perustuslain kanssa.

Tämä on selvästi nähtävissä. Ed. M. Pohjola totesi, että tämä on ehkä tämän vaalikauden tärkeimpiä lakeja ja tämä hyväksytään yksinkertaisessa säätämisyjärjestyksessä. Tämä on aika erikoista. Nyt näkee selvästi, niin kuin ed. Itäläkin totesi, että kun aikanaan Suomen EU-jäsenyys, siis lähtökohta suomalaisen itsenäisyyden menettämiselle, hyväksyttiin supistetussa perustuslain säätämisyjärjestyksessä, sen jälkeen kaikki lait, vaikka ne ovat ristiriidassa perustuslain kanssa, voidaan säätää yksinkertaisessa säätämisyjärjestyksessä. Missä vaiheessa, minä vain kysyn, meillä törmätään perustuslakiin, joka vaatii vaikeutettua viiden kuudesosan enemmistöä? On uskomatonta, että tämä eduskunta ei missään vaiheessa enää herää tähän asiaan.

Totean vielä, herra puhemies, lopuksi, että puhutaan rahapolitiisesta keskustelusta, kuinka parlamentti käy täällä rahapolitiista keskustelua. Eivät rahattomat käy mitään keskustelua. Se on hampaattomien höpinää sen jälkeen, kun me-
memme Euroopan keskuspankin jäseneksi. Meillä ei ole täällä kuin kahvipöytäkeskustelua näissä asioissa kahden prosentin valtaosuuksilla. Herättään näkemään tämä asia ja lakataan höpöttämästä!

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivon, että ed. Aittoniemi lukisi myös perustuslakivaliokunnan lausuntoja näistä asioista, jolloin hänelle asiat selviäisivät eikä hänen tarvitsisi kysellä toistuvasti samoja asioita.

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Itälä puuttui talousvaliokunnan mietintöön siltä osin, että se ei ottanut kovin hyvin huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämiä kantoja. Olen puheenjohtaja Itälän kanssa tästä asiasta täysin samaa mieltä. Korostan vielä sitä, että kun talousvaliokunta mietinnössään toteaa, että hallitus on valmistelussa ottanut huomioon aiemmat talousvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan kannanotot, niin se ei kyllä perustuslakivaliokunnan osalta pidä paikkaansa. Tämä käy ilmi myös perustuslakivaliokunnan lausun-
nosta tältä osin.

Lisäksi kiinnitän tässä yhteydessä huomiota siihen, että talousvaliokunnan mietintö on tietyiltä osin ristiriitainen politiikkakäsityksen vuoksi. Toisaalla sanotaan, että Suomen Pankin johdon tulisi olla kiinteässä yhteydessä maan hallituksen kanssa, toisaalta sitten sanotaan, että pankkivaltuuston kanssa se ei saa olla niin kiinteässä yhteydessä, koska se on poliittinen elin. Minä olen kyllä luullut, että myös maan hallitus on erittäin poliittinen elin. Tältä osin mietintö ei ole kovin looginen, ja sama asia koskee tietysti hallituksen esitystä, jossa pitkälti on se näkemys, että jos jossakin elimessä on kansanedustajia, niin se on sietämätön asia.

Ed. I. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kieltämättä keskustelussa on sävyjä, jotka viittaavat siihen, että ensin hieman peilataan, mitä mieltä Emi, European Monetary Institute, on näistä kannoistamme, ja sen jälkeen omaksutaan kansallinen kanta. Tämä on hyvin vakava keskustelunaihe varsinkin, kun äsken kävi ilmi perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan puheenvuorossa, että perustuslakivaliokunta on kaksi erillistä kertaa, erillisissä mietinnöis-

sään ottanut kantaa siihen, miten eduskunnan asemaan voidaan tämän lainsäädännön yhteydessä puuttua, eikä löydy siitä riittävää kompensatiota aikaisempiin mietintöihinsä viitaten. Sen vuoksi on todellakin vielä syytä miettiä kysymystä, millä tavalla eduskunnan valta ja asema tulee tämän lainsäädännön yhteydessä järjestää, että tämän kaltaista vajetta ei pääse syntymään ja että asiat voidaan käsitellä siinä järjestyksessä, mitä perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ja jäsenetkin ovat esittäneet.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoroa erityisesti ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta, joka tavallaan liittyi myös siihen pääpuheenvuoroon, mistä tämä keskustelu käynnistyi.

Ed. Aittoniemi, me EU-kriitikot hävisimme yhdessä napinpainalluksessa tämän koko pelin. Tässä se jännitysnäytelmä syntyy vain siitä, että kun me olemme menossa Emun kolmanteen vaiheeseen ja kun Suomi restoreipasmaisesti hoitaa kaikki perustuslakinsa, kaiken Suomen Pankki-lainsäädännön, kaiken mahdollisen etukäteen tietämättä, toteutuuko Emun kolmatta vaihetta lähitulevaisuudessa vai ei, niin voi olla niin koominen tilanne, että meillä on Suomen Pankki, jolla ei ole oikeastaan mitään Suomen Pankki-roolia siihen tilanteeseen, että Suomen pitäisikin jatkaa itsenäistä valuuttapolitiikkaa. Me olemme tilanteessa, jossa meillä ei ole minkäänlaisella lailla päätetty minkäänlaisesta valuuttayksiköstä jnp.

Ed. Aittoniemi, teidän kannattaisi vaihtaa levyä. Nyt on aika mennyt siihen, että joudutaan levyä vaihtamaan, ja se on se cd-levy vaikka 2005. Vaihtakaa se siihen, niin silloin pysytte ajan tasalla.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen edelleen sitä mieltä, että nimitysvalta pankkivaltuustolle ei oikein hyvin istu meillä perinteisesti ajateltuihin eri valtioelinten toimivaltasuhteisiin. Tätä samaa keskustelua on käyty aiemminkin ja samaan lopputulemaan on päädytty aikaisemminkin. Tällä samalla kannalla nykyisten toimivaltasuhteiden ylläpitämisestä oli myös tuleva oikeuskansleri, joka nimenomaan myös korosti samalla tavoin, että se kovin huonosti sopii pankkivaltuustolle.

Ennakollinen tiedonsaanti on asia, joka on tietysti kiinni myös erilaisista salassapitovelvollisuuksista, joita rahapolitiikkaan liittyy niin Euroopan keskuspankin yhteydessä kuin nykyises-

sä kontekstissa, jossa pankkivaltuutetut ovat Suomen Pankkia ja kotimaista rahapolitiikkaa valvova toimielin. Ennakollista rahapolitiikkaa keskustelua ei juurikaan ole eduskunnassa kuultu. Ennen kaikkea tässä tietysti täytyy pitää sitä silmällä, ettei säännöksissä rikota perussäännön riippumattomuusvaatimuksia eikä anneta sellaista kuvaa, että Suomen Pankin johtokunta tai Euroopan keskuspankki jollakin tavalla tulisivat evästetyiksi ja niille annettaisiin määräyksiä etukäteen rahapolitiikasta. Sen perussääntö nimenomaan kieltää.

Rahalain 4 §:stä ed. Itälä kantoi huolta ja oli sitä mieltä, ettei talousvaliokunnan kantaa, jolla perusteltiin perustuslakivaliokunnan kannan huomioonottamattomuutta, ollut perusteltu. Kyllä se on perusteltu. Silloin 1.1., kun päätökset tehdään, on siirrytty Emun kolmanteen vaiheeseen ja se merkitsee nimenomaan sitä, että nykyiset pankkivaltuuston tehtävät ovat silloin lakanneet olemasta ja silloin noudatetaan erilaisia menettelytapoja.

Ed. Kaarilahti (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puheenjohtaja Itälän näkemykseen yhtyen saanen kummastella sitä, että toistamiseen, voi jopa sanoa, perustuslakivaliokunnan lausunnon yli kävellään. Valiokunta on toistamiseen vaatinut kompensatioita, jotta tämä vaje täytettäisiin. Voi sanoa, että ensimmäisen kerran hallituksen esityksessä olisi tämä perustuslakivaliokunnan näkemys jo tullut huomioida.

Ed. Aittoniemelle haluan lukaista otteen erään asiantuntijan lausunnosta suoraan sääätämisyjärjestyksestä, johon useimmat asiantuntijamme ovat valiokunnassa yhtyneet: "Rahalain kumoaminen on muodollisesti ristiriidassa hallitusmuodon 73 §:n 1 momentin kanssa. Mutta kun se on EU-liittymissopimuksen Rahaliiton kolmannessa vaiheessa vaatima toimi, sopimuksen voimaansaattamislain säätämisyjärjestys katkaa tämänkin perustuslainvastaisuuden."

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koko Euroopan keskuspankkijärjestelmä ja myös tämä laki Suomen Pankista, jota me käsittelemme, on osa sitä prosessia, jossa politiikka halutaan ottaa pois politiikasta. Niin kuin tässä käy ilmi, pankkivaltuusto saa antaa selontekoja, käydä keskustelua, sama koskee talousvaliokuntaa, koko eduskuntaa, mutta päätöksentekoon ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia.

Kun ed. Itälä toi esille perustuslakivaliokunnan huolen siitä, että perustuslakivaliokunnan

mielestä pitäisi olla oikeus ennakolliseen tiedonsaantiin, minun mielestäni se on vähäisintä, mitä kansanedustajille voitaisiin suoda. Kyllä mielestäni nyt talousvaliokunnan tulkinta riippumattomuudesta menee vähän liian pitkälle. Minusta talousvaliokunta on ottanut liian väljän tulkinnan, mitä tulee riippumattomuuteen siitä huolimatta, mitä mieltä Euroopan rahainstituutti on tästä asiasta ollut.

Ed. Itälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläiselle sen verran, että jos talousvaliokunta on sitä mieltä, että tämä kompensoiva vaikutus soveltuu huonosti valtioelinten yleiseen toimivallan jakoon, niin on ongelma myös se, minkä valiokunta on todennut, että 73 §:n mukainen vaatimus siitä, että Suomen Pankki toimii eduskunnan hoidossa, ei enää toteudu. Sitten olisi pitänyt keksiä ehkä jotain muuta kompensoivaa, jos tämä, mitä me esitimme, ei sovellu. Tietysti se ongelma jää edelleen olemaan. Jotain muuta olisi pitänyt keksiä, jos tämä ei käy.

Ed. Kiviniemi: Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni käsiteltävänä olevasta asiasta on hyvin lyhyt ja selkeä, mutta saattaa kestää yli tuon kaksi minuuttia, joten tulin varmuuden vuoksi tänne puhujakorokkeelle.

Hallituksen esityksessä ja talousvaliokunnan mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Suomen Pankista. Lakiin ehdotetaan tehtäväksi muutokset, jotka ovat tarpeen Suomen Pankin liittämiseksi osaksi Euroopan keskuspankkijärjestelmää silloin, jos Suomi osallistuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 191 artiklan mukaisesti euroalueeseen.

Katsomme, ettei Suomen tule liittyä ensimmäisten joukossa 1.1.99 alkaen Euroopan talous- ja rahaliiton jäseneksi. En tässä yhteydessä puutu perusteellisesti syihin, koska keskustelu ja päättäminen itse liittymisestä käydään valtioneuvoston tiedonannon yhteydessä. Totean kuitenkin lyhyesti, etteivät Suomen valtiontalouden ja työllisyyden tila ja näkymät ole tällä hetkellä parhaat mahdolliset. Emun riskeihin varautumisen kannalta välttämätöntä budjettilyijäämää ei ole näköpiirissä vuosiin saati tarvittavia rakenteellisia uudistuksia.

Talouden häiriötilanteiden riskit ovat Emujäsenyydessä vaarassa kaatua heikoimmassa asemassa olevien jo valmiiksi kovien leikkausten kohteeksi joutuneiden väestöryhmien ja alueiden kannettaviksi. Siksi Suomen keskustan

eduskuntaryhmä katsookin, ettei tällaisessa kunnossa olevalle Suomelle liittyminen meille huonosti sopivaan yhteisvaluutta-alueeseen Emuun ole Suomen ja suomalaisten edun mukaista. Eli Suomen ei tule liittyä Emun jäseneksi sen käynnistyessä 1.1.1999. Koska linjamme on tämä, Suomen Pankkia koskevan lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttaminen ei ole ajankohtaista eikä perusteltua. Tulemmekin asian kolmannessa käsittelyssä esittämään lakiehdotusten hylkäämistä.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olisin kysynyt ed. Kiviniemeltä, miten hän arvelee, että me pärjäisimme osuudella, joka on arvioitu siten, että Suomen osuus Euroopan keskuspankin pääoma-avaimessa olisi noin 1,4 prosenttia, tai jos me laskemme 11 mukana olevaa maata Rahaliitossa, niin 1,8 prosenttia. Miten te arvelette, että yksin pärjäisimme yhtä kolmasosaa maailman valuuttavarantoa tai pääoma-avainta vastaan sillä panoksella?

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Kiviniemen ja hänen eduskuntaryhmänsä kanssa samaa mieltä kuvauksesta Suomen tilasta ja kunnosta lähdetäessä Emun kolmanteen vaiheeseen mukaan. Olen aista onkin tuon eduskuntaryhmän kannalta se, oliko Suomen velkaantuneisuus, Suomen työttömyystilanne, kaikki se, jota kuvasitte juuri äsken, tiedossa jo silloin, kun Suomen keskusta vei Suomen EU-jäsenyyteen. Se kaikki oli vuonna 1994 syksyllä täsmälleen tiedossa. Se oli tiedossa, kun lokakuun 16 päivänä oli neuvoo-antava kansanäänestys, ja nyt vasta teille juolahtaa mieleen, että tämä olisi huono homma. Onhan tietysti hyvä, että joskus tulee järjestykseen ja mieleen kaikenlaisia asioita, että kirkastuksen jakso on kepulla menossa.

Ed. Kiviniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaiselle voisi todeta, että en lähde nyt viemään tätä keskustelua edellisen eduskunnan päätöksiin. Kyllä keskustan Emu-linja on hyvin selkeä ja looginen, niin kuin näkee muun muassa vastalauseesta ja keskustelusta, jota käydään itse tiedonannon yhteydessä.

Ed. Kokkoselle toteaisin vain, että kyllä tämä linja on todella harkittu, ja tiedämme ilman muuta sen, ettei ole helppoa jäädä ensimmäisessä vaiheessa ulkopuolelle, mutta kuitenkin olemme punninneet nämä asiat tällä tavalla.

Ed. Elo: Puhemies! Ehkä muutama sana ensin ed. Kiviniemen esille ottamasta keskustan johdonmukaisesta Emu-linjasta. Aivan selvää merkkejä siitä, että Suomen keskusta valmistautuu Emuun, on olemassa. Suomen Pankki keskustan johtaessa maan hallitusta vuonna 1993 alusta muun muassa päätti, että Suomi tavoittelee 2 prosentin inflaatiota. Se oli sovittu yhteistyössä maan hallituksen kanssa, jota keskustan puheenjohtaja Esko Aho johti. Samoin alkoivat leikkaukset, jotka tähtäsivät meidän maamme velkaantumisen ja budjettivajeen saamiseen Emu-kuntoon. Nämä ovat, ed. Kiviniemi, aivan kiistattomia. Myös jos seuraa esimerkiksi edustaja-puheenjohtaja Ahon puheenvuoroja vuodelta 1994, niistäkin voidaan lukea nämä samat johtopäätökset. Eli keskusta valmistautui Esko Ahon johdolla Emun kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten joukossa.

Puhemies! Siitä huolimatta on tietysti selvää, että viime vuosien aikana on tapahtunut paljon eri asioita, ja voidaan perustellusti myös sanoa, että on tultu toisiin johtopäätöksiin. Mutta tosiasiahan on, että laki Suomen Pankista, jota me käsittelemme, on valmistautumista Emun kolmanteen vaiheeseen, ja niin kuin tiedämme, Suomi valmisteleekin aika kovalla kiireellä — me käsittelemme tämän lain kolmannessa käsittelyssä perjantaina — liittymistä euromaiden joukkoon ensimmäisten aallossa, ja valmisteleekin, sanoisin, herra puhemies, siitä huolimatta, että kansan enemmistö näyttää nyt selvästi vastustavan Emuun menemistä ensimmäisessä aallossa.

Tämän päivän Helsingin Sanomien mukaan eurobarometri, joka mielestäni on varsin luotettava barometri, kertoo, että 62 prosenttia suomalaisista vastustaa euroalueeseen liittymistä ensimmäisten joukossa ja 33 prosenttia kannattaa, 5 prosentilla suomalaisista ei ole mielipidettä. Tästä tulee mieleen, kun esimerkiksi Taloustutkimus on jatkuvasti tuonut esille selvityksiä, joiden mukaan mielipiteet ovat suurin piirtein tasan puolesta ja vastaan, onko Taloustutkimuksen tarkoitus yrittää vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen, koska, kerran vielä sanon, eurobarometri on mielestäni varsin luotettava barometri ja sitä käytetään kaikissa EU-maissa. Tämä on hyvin mielenkiintoinen kysymys tosiaan, koska tämän päivän tietojen mukaan Suomessa vastustajien määrä on suurin EU-maissa. Esimerkiksi Ruotsissa vain 56 prosenttia vastustaa, ja Ruotsi on nimenomaan päättänyt hallituksen esityksellä, joka perustuu kansalaisten mielipiteeseen, jäädä

Emun kolmannen vaiheen ensimmäisten maiden ulkopuolelle.

Puhemies! Oma mielipiteeni on, sanon sen suoraan ja olen sen sanonut, että Suomessakin päätöksiä olisi pitänyt tehdä ja pitäisi tehdä niin, että äänestäjät pysyvät mukana. Nyt näyttää siltä, että äänestäjät eivät kovin hyvin pysy tässä päätösvauhdissa mukana, vaan äänestäjien enemmistö on jonkin verran jäljessä poliitikkojen johtolinjasta. Siinä mielessä tietysti tämä on mielestäni varsin vaarallinen kehitys meidän demokradiassamme. Näyttää siltä, että ihmisten keskuudessa turhautuminen on selvästi lisääntymässä, turhautuminen siihen, että he pystyisivät vaikuttamaan poliittiseen prosessiin, mikä heijastuu valitettavasti ihmisten mielenkiinnon vähentymisenä politiikkaan ja sitä kautta myös todennäköisesti ihmisten entistä vähäisempänä osallistumisena vaaleihin. Tämä muuten näkyi Ranskan paikallisvaaleissa. Ranskalaiset olivat kovasti ihmeissään, kun äänestysprosentti oli 10 prosenttia alhaisempi kuin aikaisemmin. Siitä huolimatta, että vasemmisto, joka johtaa maata, sai nyt luottamuksen ranskalaisilta äänestäjiltä, on huoli siitä, etteivät ihmiset käy äänestämässä, koska he ovat sitä mieltä, että poliitikot eivät kuuntele riittävästi heidän mielipiteitään.

Puhemies! On mielenkiintoista todeta, että — ed. Hämäläinen, joka on talousvaliokunnan puheenjohtaja, sen aivan suoraan sanoikin täällä — Suomi menettää oman rahan, mutta ehkä sitä tärkeämpää on, että me menetämme rahapolitiikan. Monille suomalaisille on tietysti suuri tunneasia se, että me menetämme Suomen markan, mutta ei ehkä osata ihan riittävästi miettiä sitä, mitä merkitsee oman rahapolitiikan menettäminen.

Tosiasiahan on, johon on monta kertaa viitattu, että Suomen Pankista on tulossa Euroopan keskuspankin sivukonttori. Kun me nyt kesku-telemme pankkivaltuuston ja muiden elimien roolista, niin tosiasiahan on, että se on hyvin hyvin vähäinen. Totta kai lain yhteydessä ja valiokunnan mietinnössä yritetään korostaa tehtäviä, joita esimerkiksi pankkivaltuustolle jää, mutta tosiasia on, että pankkivaltuustolle ja muillekin poliittisille elimille jää enää hyvin vähän tehtävää sen jälkeen, kun Suomen Pankki tulee olemaan osa Euroopan keskuspankkijärjestelmää.

Mitä tulee kansallisen keskuspankin rooliin, valiokunta toteaa muun muassa seuraavaa: ”- - kansallisen keskuspankin rooli painottuu yhteisen rahapolitiikan valmisteluun sekä hyväk-

syttävyyden saamiseen noudatetulle rahapolitiikalle.” Näinhän asian laita tietysti on. Se rajoittuu siihen, että saadaan hyväksyntä noudatetulle rahapolitiikalle. (Ed. Hämäläinen: Jos sitä noudatetaan!) — Puheenjohtaja Hämäläinen, tosia asia on tietysti se, olemmeko me kovinkaan paljon muotoilemassa sitä noudatettavaa rahapolitiikkaa. Mitä arvoa esimerkiksi arvostetun Suomen Pankin pankkivaltuuston keskustelulla on? Kannattaako meidän tosiaan esimerkiksi estää pankkivaltuustolta tiedon saaminen ennakkoon sen takia, että he vaikuttaisivat jotenkin keskeisesti Euroopan keskuspankin rahapolitiikkaan? Minä en, puhemies, siihen usko. Jos joku muu uskoo, uskokoon vain.

Olin eilen muuten Euroopan neuvoston eräissä kokouksessa. Siellä ranskalainen puheenjohtaja totesi, että poliitikkojen suurin hyve on se, että he eivät ole naiiveja. Minä toivon, että tämä koskisi myöskin Suomen eduskuntaa, että suomalaiset poliitikot eivät olisi naiiveja ja uskottelisi kansalle jotakin sellaista, mitä nyt kansa ei kuitenkaan usko. Olen monta kertaa huomannut, että kansa on paljon viisaampi kuin poliitikot. (Ed. Kekkonen: Voi, voi!) Poliitikot kuvittelevat esimerkiksi, ed. Kekkonen, että kun me ilmoitamme karsivamme 1,6 miljardia markkaa helikoptereista, ettei kansa näe, että sehän on 400 miljoonaa markkaa suurempi huijaus kuin viime viikolla. Mutta, puhemies, tämä oli vain eräs huomautus tähän naiiviuteen.

Päälinjat kuitenkin, puhemies, luodaan Euroopan keskuspankissa ja Suomen mahdollisuudet vaikuttaa ovat todella hyvin pienet. Toin esille jo aikaisemmin, kun tämä oli lähete keskustelussa, pääjohtajakeskustelun, jossa meillä suomalaisillakin piti olla jokin rooli, kun Sirkka Hämäläisen nimi nousi esille vahvana kompromissiehdokkaana. Nyt kuitenkin tämä keskustelu veloo jatkuvasti ja näyttää siltä, että ranskalaisille kelpaisi oman keskuspankin pääjohtajan Trichetin lisäksi jo esimerkiksi Luxemburgin pääministeri Juncker, ja näyttää kelpaavan Belgian entinen valtiovarainministeri Maystadt myöskin. Kovaa peliä pelataan, mutta emme me suomalaiset ole siinä pelin loppusuoralla mukana. Meidän ei kannata olla niin naiiveja, että uskoisimme olevamme suuria vaikuttajia silloin, kun Saksa ja Ranska pelaavat Euroopan rahapolitiikassa. (Ed. Kekkonen: Mitä tämä tuhkan ripottelu tarkoittaa?) — Ed. Kekkonen, saatte vastauspuheenvuoron, jos haluatte vielä. Ei tässä ole mitään tuhkan ripottelemista. Ed. Kekkonen, minä toivoisin myöskin, että ed. Kekkonenkaan

ei olisi naiivi. Mutta jos ed. Kekkonen haluaa, niin se on hänen asiansa.

Puhemies! Meille jää ainoaksi tehtäväksi Suomessa yhdessä Euroopan keskuspankin kanssa pitää huolta niin sanotusta hintavakaudesta eli alhaisesta inflaatiosta. Olen jo aikaisemminkin esittänyt kysymyksen siitä, uskooko joku tosisaan, että me pystymme noudattamaan vielä alhaisempaa inflaatiota kuin mitä me olemme noudattaneet. Pitääkö meidän mennä alle nollan inflaatioissa? Japanissa kai mentiin miinuspuolelle jokin vuosi sitten, mutta me tiedämme Japanin talousvaikeudet, eli on aika vaikea kuvitella, että saisimme jotain lisäarvoa hintavakaudesta Euroopan keskuspankin kautta ja sitä kautta, että Suomen Pankki ja myöskin me suomalaiset nyt menetämme oman rahapolitiikkamme.

Sitä paitsi, puhemies, kiinnitän huomiota siihen, että muitakin tavoitteita pitää olla. Ed. Härmäläinen toi esimerkiksi lähete keskustelussa terveisiä Uudesta-Seelannista, jossa asetetaan myös muita tavoitteita, esimerkiksi työllisyys ja talouskasvu. Mielestäni ne olisi nostettava esille keskeisesti. Niiden olisi myös oltava suomalaisten vaatimus Euroopan keskuspankin politiikassa: Työllisyys, talouskasvu, rahapolitiikka — ne kuuluvat yhteen. Niitä ei voi erottaa toisistaan, mutta näin nyt vain tapahtuu, ja se tapahtuu meidän suomalaistenkin poliitikkojen hyväksymisellä.

Me emme halua olla vaikuttamassa. Me emme edes halua, että saisimme esimerkiksi ennakoon jotain tietoja niistä asioista, joita suuret päättäjät ovat päättämässä. Kysymys nousee siitä, emmekö me poliitikot sitten luota omaan osaamiseemme. Onko niin, että me olemme sitä mieltä, että muut asiantuntijat osaavat paremmin? Me emme osaa näitä kokonaisuuksia yhteensovittaa. Näyttää siltä, että jos vain rahapolitiikkaan kiinnitetään huomiota, niin silloin kokonaisuuden muut osat jäävät varsin vähälle, eli työllisyys ja mahdollisimman nopea talouskasvu jäävät sivuasioiksi rahapolitiikkaan eli alhaiseen inflaatioon verrattuna.

Puhemies! Täällä käytiin jo äsken mielenkiintoista keskustelua myöskin perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan näkemysten välillä siitä, mikä tulisi olla eduskunnan pankkivaltuuston rooli. En enää siihen sen enempää puutu. Totean vielä kerran, että kun me varmaan hyväksymme tämän lakiesityksen, niin tulemme lopullisesti siunaamaan Suomen osalta sen, että politiikka vedetään pois rahapolitiikasta ja muutenkin politiikasta. Jos rahapolitiikkaan ei enää voi

vaikuttaa, niin miten voidaan vaikuttaa kaikkiin muihin sektoreihin?

Ed. Kiviniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo keräili minulle vastineeksi ennusmerkkejä keskustan varustautumisesta ensimmäisten joukossa Emuun. Mielestäni hänen luettelemansa esimerkit olivat kyllä lähinnä näistä leikkauksista lähtien esimerkkejä yleisestä talouden kuntoon saattamisesta, joka on välttämätöntä, ollaan ensimmäisten joukossa mukana Emussa tai ei. Hän vertasi keskustan vastustamista näennäisvastustamiseen, mutta tietenkin kieltämättä tulee sellainen olo itsellekin, että ensimmäisten joukossa Emuun menon vastustaminen on taistelua tuulimyllyjä vastaan ja näennäisvastustamista, mutta näennäisvastustamista nimenomaan sen vuoksi, että hallitus on päättänyt jo ajat sitten kansaa ja eduskuntaa kuuntelematta tästä ensimmäisten joukossa Emuun menemisestä.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Valitettavasti minulla ei ollut tilaisuutta kuulla ed. Elon koko puheenvuoroa. Voi olla, kun kesken tulini, että korviini tarttuivat jotkut sellaiset ajatukset, jotka oli pohjustettu jo hiukan aikaisemmin, mutta juuri sillä röyhkeydellä, minkä antaa tietämättömyys siitä, mitä hän aikaisemmin oli sanonut, totean ed. Elolle, että se kansallinen vähättely, johon te syyllistytte, jopa se kansallinen itseinho, sillä varmasti taataan se, että ei vain politiikka lähde pois politiikasta ja rahapolitiikasta, vaan myös Suomi on pääsemättä sisään minkäänlaiseen sellaiseen päätöksentekoon, joka meille on välttämätöntä.

Me tällä asenteella, ed. Elo, mitä te edustitte, olemme varmasti tulevaisuudessa pulassa siinä Euroopassa, joka muotoutuu joka tapauksessa, halusimme me sitä tai emme.

Miksi sanon tämän näin jyrkästi ja juuri nyt katson, että talvisodan rauhan muisto muutama päivä sitten velvoitti minut tähän.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Tässä vaiheessa haluan lyhyesti kommentoida ed. Kiviniemelle sitä, että minun mielestäni todisteet siitä, että keskusta alkoi valmistautua Emuun viime kaudella, ovat selvät: inflaation alentaminen 2 prosenttiin nopeasti hyvin korkeasta inflaatiosta ja hyvin karkeat leikkaukset, jotka keskustan johdolla aloitettiin silloin.

Kun vertaan, ed. Kiviniemi, esimerkiksi Ruotsiin, jossa ei ollut päätetty valmistautua vielä

moneen vuoteen Emuun siihen aikaan, kun keskusta oli hallituksessa, niin siellähän on paitsi leikattu, on otettu myös tuloja, on otettu suuryrityksiltä ja suurituloisilta tuloja. Se ei ole ollenkaan niin karkeaa leikkaamista, mitä esimerkiksi Esko Ahon hallitus harrasti.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli ihan mukava kuunnella ed. Kekkosen lausuntoa siitä, kuinka hän arvostaa ed. Elon vaikutusvaltaa yhteiskunnassa, koska hän Suomen tulevan tien viitoitti äsken ed. Elon puheenvuoron perusteella. Ihanaa demarien keskeistä kunnioitusta! (Ed. Kekkonen: Minulla oli varauksia, en kuullut koko puheenvuoroa!)

Ed. Elon äskeisen puheenvuoron johdosta totean, että kun hän siis aivan oikein kuvasi sen, että kansat eivät EU:ssa pysy vauhdissa mukana, ja kun ed. Kekkonen oli varmasti siinä oikeassa, että jos Emu-päätös nyt syntyy, niin sitten homma menee eteenpäin, niin mikä näiden kahden asian yhdistämisen tulos on? Se on täsmälleen se, että eurosta tulee erittäin heikko valuutta. Siis juuri sen takia, että valtiot, kulloisetkin poliittiset hallitukset ovat pakotettuja tekemään kansalaisia koskevia poliittisia ratkaisuja, oli Waigelin leikkuri olemassa taikka ei. Siitä seuraa heikko euro ja siitä seuraavat sitten talouspoliittiset vaikutukset tilanteessa, jossa talouspoliittisia instrumentteja EU:lla ei ole lainkaan.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olisin tiedustellut, mitä tähän ed. Elo arvelee, että me pystyisimme tekemään Emun ulkopuolella 1,4—1,8 prosentin pääoma-avainosuudella. Olisi mielenkiintoista kuulla hänen arvelunsa tästä.

Sitten toteaisin, että meillä on alhainen inflaatio ja meillä on alhainen korko juuri siksi, että markkinat ovat jo pitkään oletaneet, että me menemme mukaan ensimmäiseen vaiheeseen.

Ed. Ihmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuorossaan ed. Elo oli huolissaan siitä, etteivät ihmiset voi vaikuttaa riittävästi politiikassa asioihin. Ed. Elon mielestä poliitikot eivät kuuntele riittävästi heidän mielipiteitään. Haluan vain todeta, että tässäkin asiassa mielipiteitä on kahdenlaisia: Toiset puolesta ja toiset vastaan. Jos toisia kuuntelee, niin ei toista puolta voi yhtä hyväksyttävästi kuunnella. Edustajantehtävän johtotähtenä on oltava vain oma totuus. Miten on, kyseleekö päättäjät vain gallup-

enemmistön tunteja vai voiko päättäjät olla näytämässä tietä?

Mutta sitten itse tähän asiaan. Demokratiavaajeesta olen taipuvainen ajattelemaan vähän saman suuntaisesti kuin ed. Elo. Demokratiavaaje näytetään tässä korvattavan joka paikassa vain keskustelulla.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Kekkosen puheenvuoron johdosta haluan vielä sanoa sen, että en ole vähätelty mitenkään Suomen vaikutusvaltaa. Olen yrittänyt olla realistinen ja toistan sen, että realismi kyllä kannattaa. Minun mielestäni tällainen lapsellinen, naiivi usko siihen, että me olisimme jotakin enemmän kuin me olemme, heijastui myös ed. Kekkosen puheenvuorosta. Ed. Kokkonen tuo aina joitain prosenttilukuja tänne. Ed. Kokkonen, niillä prosenttiluvuilla ei ole mitään merkitystä. Kun Suomi menettää oman rahapolitiikkansa, sillä on paljon suurempi merkitys kuin ed. Kekkosen mainitsemilla prosenttiluvuilla.

Mitä tulee ed. Pulliaisen näkemykseen siitä, että eurosta tulee heikko valuutta, näin saattaa käydä, ehkä eri syistä kuitenkin, mitä ed. Pulliainen sanoi. Kun mukaan tulossa ovat Belgia ja Italia, joissa valtion velka on kaksinkertainen konvergenssikriteeriin nähden, näyttää siltä, että aikamoisen heppoisilla perusteilla nimenomaan valtion velan osalta nyt on maita tulossa tähän mukaan. Saattaa hyvin käydä niin, että eurosta tulee todella heikko valuutta. Mitä sanovat sen jälkeen saksalaiset, jotka ovat jo tällä hetkellä hyvin turhautuneita koko tähän eurokeskusteluun, siis tavalliset kansalaiset?

Ministeri Skinnari: Arvoisa puhemies! Viitaten siihen, mitä jo ensimmäisessä puheenvuorossa sanoin, minusta kuitenkin Euroopan maat olemalla tällä tavoin rahapolitiikassa yhteistyössä ovat vahvempia Aasian ja Yhdysvaltojen kanssa käytävässä kilpailussa. Minua hieman häiritsee se tapa, millä suhtaudutaan nyt suomalaisten päättäjien asemaan. Siinä samassa kokoushuoneessa on teoriassa 11 ihmistä. Samalla-han oikeastaan otetaan kantaa siihen, mikä on yhden kansanedustajan asema, kun meitä on 200 täällä. Täällä on suunnilleen saman verran porukkaa paikalla kuin keskuspankin asioista päättämässä. (Ed. Elo: Hyvä kysymys!)

Sitten myös häiritsee se, että meillä luullaan, että ainoastaan me olemme huolestuneita kansallisesta päätöksenteosta ja politiikan vaikutuksesta. Kyllä Ranskassa ja Saksassa sekä Luxem-

burgissakin varmaan vähän on keskusteltu samoista asioista. He menevät ihan samalla mielellä pankkihommaan varmasti mukaan. Kunhan se pankki ja järjestelmä nyt ensiksi perustetaan, täytyyhän jättää siihenkin keskusteluun pikkuisen varaa, mitä ruvetaan sitten tekemään, kun nämä ihmiset kokoontuvat, jotka on valittu.

Uskon, että tulevaisuudessa myös pääjohtajien valintaan tullaan kiinnittämään toisella tavoin huomiota, koska he tulevat olemaan pankin neuvoston jäseniä ja tekemään päätöksiä. Tähän asiaan on suhtauduttava sillä tavoin, että tämä on nyt yksi laki, joka täällä käsitellään, ja tämä liittyy pitkäaikaiseen prosessiin. Tämä on yksi vaihe ties kuinka pitkässä kokonaisuudessa.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Demokratiavajeesta puhuttaessa syntyy sellainen mielikuva, että pankkivaltuusto olisi tähän saakka ollut keskeinen rahapoliittinen toimija, joka olisi Suomen rahapolitiikan takana ja olisi operoimassa päivittäin rahapoliittisissa yhteyksissä. Kannattaa kuitenkin muistaa, että ei pankkivaltuustolla tälläkään hetkellä ole rahapoliittista toimivaltaa enää muuta kuin valuuttakursseista päätettäessä. Me olemme toisaalta suuntautuneet sellaiseen talouspolitiikkaan, joka nimenomaan on tähännyt rahan arvon vakauteen.

Pankkivaltuutetut tulevat tietenkin menettämään mahdollisuutensa tehdä esitys kurssimuutoksista, mutta ei pidä antaa sellaista mielikuvaa, että pankkivaltuusto tällä hetkellä olisi suurempi rahapoliittinen toimija kuin mitä se on. Tälläkin hetkellä jo operatiivinen ja muukin toimivalta on hyvin pitkälti siirretty pankin johtokunnalle.

Samoin kun puhutaan ennakkolisesta kuulemisesta, niin tälläkin hetkellä rahapolitiikasta päätettäessä, jotta spekulointi, erilainen keinottelu markkinoilla voitaisiin estää, päätöksiä pyritään tekemään sillä tavoin salaisina, sillä tavoin välttämään ennakkolta niistä keskustelua, että mahdolliset äkilliset spekulatiovoitot markkinoilla pystyttäisiin estämään.

En tiedä tilannetta, että pankkivaltuutetut olisivat tähänkään asti esimerkiksi eduskunnan istunnosta voineet käydä hakemassa eväitä tulossa oleville päätöksilleen.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kun ministeri Skinnari viittasi siihen, että euro on jonkinlainen vastaus Aasian ja Yhdysvaltojen eli lähinnä Japanin ja Yhdysvaltojen rahalle ja rahapolitiikalle, näin tietysti saattaa olla. Mutta

ministeri Skinnari tietää ihan yhtä hyvin kuin me kaikki muutkin sen, että aika moni pieni eurooppalainen maa on jäämässä kuitenkin ulkopuolelle tässä vaiheessa. Me tiedämme, että Tanska, Norja ja Ruotsi jäävät. Voimmeko me muuten uskoa, ministeri Skinnari, sitä, mitä ruotsalaiset esimerkiksi tämän päivän lehdissä sanovat, että he eivät käytä hyväkseen tätä etua, mikä heillä on siitä, että heille jää oma rahapolitiikka? Minä en ole ihan varma siitä. Eivät ruotsalaiset aina niin kamalan reiluja ole meitä kohtaan olleet, puhumattakaan jostakin Sveitsistä, jossa tietysti on ihan eri tekijät, minkä takia Sveitsi pystyy jäämään näiden kaikkien alueiden ulkopuolelle. Ei siellä, ed. Kokkonen, lasketa prosentteja, Norjassa, Tanskassa, Ruotsissa eikä Sveitsissä, vaan siellä vain päätetään jäädä ulkopuolelle.

Mitä tulee kansanedustajan asemaan, niin ministeri Skinnari, se on hyvin mielenkiintoinen. Minun mielestäni sitä kannattaisi selvittää vähän isommankin porukan, mitä kansanedustaja todella päättää, päätetäänkö se jossakin muualla. Ei meidän perustuslaillamme ole sittenkään kovinkaan paljon sanomista varsinkaan silloin, kun ollaan hallituspuolueena.

Mitä sitten tulee tähän, että Suomi olisi jotenkin verrattavissa Saksaan ja Ranskaan esimerkiksi päätösmahdollisuuksiltaan tai päätöskyvyltään, sanoisin kuitenkin, ministeri Skinnari, että kyllä Saksa ja Ranska johtavat tätä politiikkaa. Ne ovat myös EU:n perustajamaita. Ne olivat silloin, kun Suomi vielä oli Neuvostoliiton vallan vaikutuksessa, Maastrichtin sopimusta jo tekemässä jne.

Kyllä minä olen sitä mieltä, että tästä kiireestä me maksamme suuren poliittisen hinnan. Itse olen sitä mieltä, että ruotsalainen linja olisi sopinut Suomelle erinomaisen hyvin. Viime kädessä me tiedämme kaikki sen, että kaikki on kiinni meidän omasta politiikastamme, olemme me sitten Emun kolmannessa vaiheessa ensimmäisten joukossa tai emme. En minä väitä, että me voimme noudattaa kovinkaan vapaata raha- ja talouspolitiikkaa silloinkaan, kun me jääme ulkopuolelle, päinvastoin.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihan lyhyesti siihen pohdiskeiluun, mitä kansanedustaja Elo jatkoi kansanedustajan asemasta. Sanatarkka lainaus häneltä: Hän puhui kansanedustajan vaikutusvallasta, onko sitä varsinkaan silloin, kun olemme hallituspuolueena. Olenko minä nyt, ed. Elo ymmärtänyt, koko kansanedustamisen idean aivan vää-

rin, koska tämä väittämähän pitää sisällään sen, että kansanedustajalla olisi valtaa silloin, kun hän on oppositiossa? Olenko minä käsittänyt jotenkin aivan väärin?

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ei kansanedustaja Kekkonen ole varmasti kokonaan väärin käsittänyt sitä, mutta kansanedustaja Kekkonen jätti kokonaan pohtimatta sen kohdan, missä tehdään nämä päätökset, jotka sitovat sitten hallituspuolueiden kansanedustajia. Täällähän esimerkiksi ed. Aittoniemi saa puhua aivan mitä tahansa. Onko se valtaa tai ei, sitä me voimme pohtia. Mutta joka tapauksessa opposition kansanedustajalla on ainakin oikeus äänestellä myös aivan eri tavalla. Nythän me tiedämme, että kaikkia meitä sitovat puolueiden säännökset ja päätökset. Siinä mielessä, ed. Kekkonen, me voimme jatkaa varmasti tämän keskustelun ulkopuolella tätä pohdiskelua.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Kauppa- ja teollisuusministeri Kalliomäki: Puhemies! Minun ei varmaan pitäisi isommin sekaantua tähän keskusteluun enkä syvemmälle siihen menekään, mutta kun tiedän, että ed. Elo on hyvin perehtynyt yritysten toimintaan ja sitä kautta työllisyystavoitteisiimme, ja kun keskuspankkikysymys liittyy oleellisesti Emuun ja siellä eurovaluuttaan, niin minusta hänen olisi syytä mieltä yritysten näkökulmasta tätä asiaa, muun muassa sitä, että kun euro tulee laskutusvaluutaksi, eikö se ole huomattava etu itse asiassa yrityskentässä Suomessa ja ennen kaikkea pk-yrityksissä aivan kannattavuusperustein.

Ed. S m e d s : Arvoisa puhemies! Tällä vaalikaudella kansanedustajien käsittelyyn on tullut tukku pieniä, merkitykseltään vähäisiä asioita ja sitten eräitä suuria linjapäätöksiä, jotka vaikuttavat Suomen ja suomalaisten tulevaisuuteen hyvin, hyvin pitkälle. Nyt käsittelyssä oleva lakipaketti Suomen Pankista kuuluu tähän jälkimmäiseen ryhmään. Tämä on hyvin merkittävä lakikokonaisuus, joskin voi olla, että sen yhteyttä käytännön arkielämään voi olla vaikea hahmottaa, ainakin tähän lakiin ja lakikokonaisuuteen perehtyminen vaatii lievää suurempaa harrastuneisuutta.

Jos tämä laki, kuten näyttää, tulee ensi perjantaina hyväksytyksi, merkitsee se sitä, että Suomelle tulee valmius osallistua nopeasti ylikansalliseen Euroopan keskuspankkijärjestelmään. Uudistukset poistavat kansallisista tarpeista nousevan rahapolitiikan mahdollisuudenkin, sillä Suomen Pankki tulee jatkossa toteuttamaan tämän lain pykälien mukaisesti yksinomaan Euroopan keskuspankin määrittelemää rahapolitiikkaa.

Kuten vilkkaassa, hyvässä keskustelussa on jo erään kerran todettu, Suomen Pankki ei jatkossa saa ottaa ohjeita tai määräyksiä keskuspankkijärjestelmän ulkoa parlamentilta, ei hallitukseltaan tai ylipäättänsä milteen taholta, joka josakin määrin on kansalaisten arvioitavissa ja tarvittaessa vaaleissa vaihdettavissa.

Muutosten myötä pankin johtokunnan jäsenistä tulee myös käytännössä lähes erottamattomia. Edes täydellinen epäonnistuminen rahapolitiikan hoidossa ei riitä erottamisperusteeksi. Näiden muutosten jälkeen Suomen Pankki, vaikka toisin väitetään, ei tosiasiallisesti enää ole eduskunnan pankki eikä ainakaan suomalaisten pankki vaan osa keskittyvää, ahdasta Eurooppaa ja sen itseriittoista keskuspankkijärjestelmää. Pieni varauma tähän täytyy tehdä. Rahapolitiikan epäonnistumiset koituvat kyllä eduskunnan ja Suomen kansalaisten maksettavaksi. Siinä mielessä Suomen Pankki edelleenkin on eduskunnan pankki.

On sinänsä myönteistä, että eduskunta voi niin halutessaan jatkossa keskustella rahapolitiikasta. Keskustelua tarvitaan, se on tärkeää. Mielestäni kuitenkin tämä keskustelun mahdollisuus ei tule vaikuttamaan Euroopan keskuspankkijärjestelmän rahapolitiikkaan oleellisesti. Sen sijaan me tämän keskustelun kautta annamme itsellemme mahdollisuuden sellaisen rauhallisen olon syntymiseen, ikään kuin olisimme merkittävästi lisäämässä kansanvaltaisuutta ja vaikuttamassa suurestikin Euroopan keskuspankin rahapolitiikkaan.

On hyvin oireellista, että valiokunta ei ollut valmis perustuslakivaliokunnan varovaisten esitysten mukaisesti vahvistamaan kansanvaltan toteutumista niin, että pankkivaltuustolle annettaisiin mahdollisuus valita Suomen Pankin johtokunnan jäsenet. Ilmeisesti valiokunnan enemmistö koki niin, että kansanvalta toteutuu paremmin siinä tilanteessa, kun me kuuntelemme Suomen Pankin johtajia, kuin siinä tilanteessa, että pankkivaltuusto heidät valitsi.

On aika erikoista, että nimitysoikeuden muuttaminen tyrmätään perustelemalla valtioelinten toimivaltasuhteiden säilymisellä. Jos mitkään, eivätkö valtioelinten toimivaltasuhteet ja eduskunnan asema ole olleet suuressa muutoksessa viime vuosien aikana? Jos edes vähäiseltä osin haetaan linjauksia, joissa kansanvalta voisi vahvemmin toimia ja eduskunta voisi päätöksiä linjata, tämä halutaan tyrmätä.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton ryhmällä on valiokunnan mietintöön liitettyä perusteltu vastalause. Me haluaisimme Euroopan, joka arvostaa jäsenvaltioiden liikkumatilaa, suo jäsenvaltioille vapautta. Tällä tiellä me emme valitettavasti ole. Me olemme matkalla yhden totuuden Eurooppaan, jossa, näin näyttää, politiikan lohko kerrallaan, nyt rahapolitiikka, siirretään kansanvallan ulottumattomiin. Ei tämä toimintalinja ainakaan tue demokratian ihanteita, joissa Euroopalla on hyviä perinteitäkin olemassa. Taitaa olla, että tasavaltamme hallituskin on joidenkin muidenkin selonteiden yhteydessä peräänkuuluttanut yhteisiä eurooppalaisia arvoja ja todennut, että demokratian ihanteet ovat tämän kaltaisia yhteisiä perusarvoja. Jos näin on, miksi nämä ihanteet eivät sitten muutu käytännön toimiksi?

Mielestäni tämä laki on hyvin puutteellinen myös ajatellen poikkeusoloja. Mielestäni vakavan kansallisen edun niin vaatiessa hallituksella tai Suomen Pankilla pitäisi olla edes vähän aikaa, rajoitetun ajan, oikeus antaa rahapolitiikkaa koskevia määräyksiä. Tämä lakiesitys ei tätä mahdollista. Päinvastoin valmiuslaki tulee memään täydelliseen uuteen valmisteluun ja vaaluttalakeja ei tulla enää jatkamaan.

Enhä, näin kuvittelen, hallitus ajattelee, että yhteinen raha tuo lopullisen vakauden ja rauhan maailmaan. Itse näen, että valitettavasti me emme ole tämän kaltaisessa maailmassa, joka on häiriötön, iäti ongelmaton.

Perustuslakivaliokunta on useasti Suomen Pankki -lakeja käsiteltäessä antanut omia lausuntojaan. Tulee hiukan ironinen olo, kun tarkastelee perustuslakivaliokunnan linjauksia ja niiden loogisuutta. Kun edellisen kerran käsitelimme Suomen Pankki -lakia, valiokunta totesi, että rahalain muutokset, tämän kaltaiset muutokset, joita nytkin esitetään, vaativat tässä salissa vaikeutettua käsittelyjärjestystä. Nyt reilu puoli vuotta myöhemmin valiokunta on sitä mieltä, että yksinkertainen enemmistö riittää. On sanottava, että ilmeisesti todellakin yksinkertainen enemmistö. On hyvin erikoista, että jos me

vapaaehtoisesti haluamme muuttaa rahalakia, se ei tässä salissa onnistu kuin vaikeutetussa järjestyksessä, mutta jos me ikään kuin Euroopan unionin sanelemana pakon edessä teemme muutoksia, se onnistuu hyvin helposti yksinkertaisella enemmistöllä.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintöön on liitetty kaksi vastalauseetta, jotka päätyvät vähän eri reittejä samaan johtopäätökseen. Kristillisen liiton ryhmän osalta totean, että olemme säilyttäneet jo edellisellä kerralla Suomen Pankki -lakia käsiteltäessä olleen linjamme. Ei ole kyse vain ajoituksesta vaan myös tämän lain sisällöstä. Tämä selviää vastalauseestamme.

Tulen asian kolmannessa käsittelyssä kannattamaan lakiesitysten hylkäämistä.

Ed. Viiriälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On helppo yhtyä ed. Smedsin ihmetelykseen siitä, mitä nimenomaan perustuslakivaliokunta lakiesitystä käsitellessään on lausunut, todella lähtenyt siitä, että rahalain muutos voidaan viedä yksinkertaisella enemmistöllä läpi. Jotenkin tässä logiikka kärsii ainakin näin talonpoikaisjärjellä ajateltuna, mutta näinhän se vain on.

Ed. Smeds puuttui myös siihen, että kansallista tarpeista olevan rahapolitiikan mahdollisuus meiltä poistuu. Tämähän pitää paikkansa. Se on vain nyt uskottava, että näin tulee käymään, vaikka sitä ei voikaan hyväksyä.

Kun ed. Elo aikaisemmin toi esille sen, ettei hallituspuolueiden eikä oppositionkaan kansanedustajilla ole valtaa, mitä tulee nimenomaan Suomen Pankin asemaan sen jälkeen, kun sitä haarakonttorina johdetaan Keski-Euroopasta, on kai se sitten ihan sama, onko siinä opposition vai hallituspuolueen edustaja, ei se paljon vaikuta siihen, miten niin sanottu Kohlin pankki meitä määrää ja ohjailee. Siihen vain kai täytyy, ed. Elo, kaikkien tyytyä niin oppositiossa kuin hallituksessa. Näin tässä tulee käymään.

On selvää, että ei Suomen Pankin asema ole sellainen eikä tietenkään voikaan olla kuin se on tänä päivänä. Se on todella haarakonttori, josta joitakin asioita hoidetaan, toivon mukaan ainakin sitten suomalaisten eduksi — ainakin jotkut kuvittelevat, että näin tullaan tekemään.

Toinen varapuhemies: Ennen kuin myönnän seuraavan vastauspuheenvuoron haluan muistuttaa siitä, mitä vastauspuheenvuoron tulisi pitää sisällään.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Smeds sanoi puheenvuorossaan, että käytännössä johtokunnan jäsenistä tulee pitkäaikaisia tai erottamattomia. Minusta lakiesityksessä kuitenkin on hyvä puoli se, että johtokunnan jäsenet valitaan määräajaksi: puheenjohtaja 7 vuodeksi ja muut 5 vuodeksi. Jos sattuisi tulemaan huono valinta tai jos aika ajaa johtokunnan jäsenen ohi, hänestä olisi mahdollisuus päästä tämän mukaan eroon. Muuten tulisi keskuspankin johtokunnasta erillinen linnake, mikä herättäisi kysymyksen, voisiko se toimia eristyksissä ympäröivästä yhteiskunnasta ja miten siihen voidaan yleensäkin vaikuttaa ja miten sen mielipiteitä arvioida.

Ed. K a l l i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Smedsillä tuntui olevan vahva usko itsenäisen rahapolitiikan autuaaksi-tekävyyteen. Myönnän kyllä, että kansallisella rahapolitiikalla voidaan ohjata erinomaisen hyvinkin lyhytaikaisia rahamarkkinakorkoja, mutta etenkin kiinteiden kurssien oloissa sellainen rahapolitiikka, joka koetaan epäuskottavaksi, joutuu helposti alttiiksi valuuttakurssivoittojen toivossa tapahtuvalle keinottelulle, mikä taas voi vaikuttaa rahapolitiittisten tavoitteiden kannalta hyvinkin nurinkurisesti.

Toiseksi näkisin, että taloudelliselle kasvulle keskeiset pitkäaikaiset korot muodostuvat pääasiassa kuitenkin inflaatio- ja valuuttakurssiodosten perusteella. Lisäksi rahapolitiikan itsenäisyyden merkitystä vähentää myös vapaiden pääomaliikkeiden suoma mahdollisuus lainata ulkomailta. Ehkä vielä yhtenä näkökohtana rahapolitiikka vaikuttaa kuitenkin taloudelliseen kehitykseen huomattavan hitaasti, mikä tekee oikean ajoituksen ja mitoituksen hyvinkin hankalaksi.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jäin pohtimaan erästä seikkaa ed. Smedsin puheenvuorossa. Ed. Vihriälä ylisti ed. Smedsin puheenvuoron logiikkaa, minä puolestani ihmettelisin puheenvuoron logiikkaa.

Ed. Smeds pohdiskeli puheenvuorossaan sitä, että Suomesta siirtyy rahapolitiittista valtaa ylikansalliselle instituutiolle, merkilliselle, mystiselle elimelle, Euroopan keskuspankille. Hän totesi sitten suurin piirtein näin, että kansalliseksi jäävät ainoastaan ne haitat, joita saattaa seurata epäonnistuneesta ylikansallisesta rahapolitiikasta. Mikä on se logiikka tässä takana, että kansallisia ovat ainoastaan ylikansallisesta rahapolitiikasta seuraavat haitat? Miksi eivät yhtä lailla

samalla perusteella kansallisesti ole nautittavissa ylikansallisesta rahapolitiikasta aiheutuvat edut ja saavutukset ja onnistumiset?

Ed. Smedsin logiikka on ainoastaan sitä, että ylikansallinen on pahaa, kansallinen hyvää. Itse asiassa hän ei tarkastele asian substanssisisältöä lainkaan.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Smeds totesi jotenkin tähän malliin, että uskotaan sellainen asia, että lopullinen vakaus ja rauha saavutetaan yhteisellä rahapolitiikalla, hän epäili tällaista. Minusta kuitenkin, jos koko maailmassa olisi yhteinen valuutta, sehän takaisi sen, jotta pörssihuijarit eivät pystyisi heiluttamaan valuuttoja. Jos ajatellaan eurooppalaista kenttää, niin mitä useampi valtio tässä kimpassa on, sitä vaikeampi sitä on horjuttaa miltään muulta taholta. Tämähän on nähty tietysti Suomessa jo 90-luvulla, mitä on tapahtunut, tai aikaisemmin, mitä on tapahtunut Suomessa, Euroopassa ja koko maailmassa. Yksitellen jokainen maa napsitaan rahavallan, sijoittajien toimesta. Ja kun valuuttoja heilutetaan, niin kyllä ne sijoittajapiirit ottavat omansa pois ja kyllä minä väitän, että Suomen kansantalouden, valtiontalouden velka on osin sieltä kotoisin. Kyllä meidän rahamme on ollut kohtuullisen heikko tässä välillä ja siitä jotkut ovat hyötynneet. Siinä mielessä kaikki ne toimenpiteet, mitkä tähtäävät siihen, jotta olisi isompi se pohja, jota ei voi heiluttaa, valuuttapohja, ovat siinä tapauksessa kyllä kannatettavia.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pankkivaltuustolla on ollut keskeinen asema Suomen Pankin nimityksissä. Se tekee esityksen valtioneuvostolle johtokunnan jäsenistä ja lopullista nimitysvaltaa käyttäen tasavallan presidentti. Tämä toimivallan jako säilyy entisellään eikä muistissani ole, että presidentti olisi tähänkään asti koskaan poikennut pankkivaltuuston esityksestä. Tätä toimivallan jakoa voidaan tietysti aina muuttaa, jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Mutta on minusta hiukan kaukaa haettu perustelu, että Euroopan keskuspankin rahapolitiikka voisi muuttua demokraattisemmaksi, jos Suomen keskuspankin pääjohtajan joka seitsemäs vuosi tapahtuva valinta tapahtuisi muulla tavoin kuin mitä se nyt tapahtuu. Muutenkin Suomen Pankkia johdetaan edelleen Helsingistä. Ainoastaan rahapolitiittinen päätöksenteko tulee tapahtumaan Euroopan keskuspankissa.

Ed. Johannes Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edustajat Smeds ja Vihriälä arvostelivat perustuslakivaliokunnan lausuntojen logiikkaa, kun rahalain muutosten katsottiin nyt sujuvan yksinkertaisessa päätöksentekojärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa on kyllä aika tarkkaan selostettu tämä logiikka, mutta jos vielä hiukan sitä yksinkertaistaa, niin tämä nyt käsillä oleva rahalain muutosesitys on liittymissopimuksemme ja Maastrichtin sopimuksen edellyttämä, ja sen osalta päätöksenteko vaikeutetussa säättämisyjärjestyksessä on tapahtunut silloin, kun liittymissopimus on määränemistöllä hyväksytty.

Sen sijaan edelliskertaisessa rahalain muutoksessa oli osana Suomen valuuttakurssista päättämisen muuttaminen tavalla, jota aiemmin hyväksytty liittymissopimus ei pitänyt sisällään, vaan se oli pelkästään kotimaisista lähtökohdista tehty esitys, joka olisi muuttanut toimivallan jakoa Suomen Pankin asioista päätettäessä tavalla, joka edellytti perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan vaikeutettua säättämisyjärjestystä. Tässä on siis selvänä rajalinjana se, että ei samasta asiasta kahta kertaa päätetä määränemistöllä. Silloin kun on liittymissopimuksella tehty poikkeus perustuslaista, niin siitä samasta aukosta voidaan mennä tulevissakin lainmuutoksissa. Mutta silloin kun on muista syistä uusi, eriävä poikkeama perustuslaista, se on määränemistöllä perustuslain säättämisyjärjestyksessä käsiteltävä.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen totesi, että Suomen Pankin johtokunnan jäsenten nimittämisen tekee tasavallan presidentti ja esityksen tekee pankkivaltuusto ja että pankkivaltuuston kannoista ei ole historian aikana juurikaan poikettu. Ei varmasti olekaan poikettu, koska aina on ennen tämän esityksen tekoa käyty kysymässä tasavallan presidentiltä, sopiiko tämä henkilö. Eli se esitykseltä on siinä mielessä ollut näennäinen.

Ed. Smeds (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ihmäki teki aivan oikean havainnon. Suomen Pankin johtajat tulevat olemaan määräämisiä ja se toki hiukan helpottaa asiaa, mutta Suomen Pankin johtajat tulevat istumaan paikallaan kuin tatti tämän määrääjän, vaikka he olisivat rahapolitiikassa epäonnistuneet täydellisesti. Se johtuu tämän lain 16 §:n sanamuodosta.

Ed. Kiljunen nähdäkseni ei enää ole paikalla

kuuntelemissa tätä vastausta. Pöytäkirjoihin haluan kuitenkin todeta, että pohdiskelin puheenvuorossani sitä, toteutuko hallituksen esityksessä ollut väite, että Suomen Pankki olisi edelleenkin eduskunnan pankki. Mielestäni on hyvin vaikeaa nähdä elementtejä, jotka tukisivat sitä argumenttia, että Suomen Pankki olisi edelleenkin eduskunnan pankki. Ei eduskunta voi, me emme valitettavasti voi Euroopan keskuspankin rahapolitiisiin tavoitteisiin vaikuttaa. Ohjeita ja määräyksiä ei voi antaa. Siinä mielessä mielestäni Suomen Pankki ei enää ole eduskunnan pankki. Rahapolitiikan epäonnistumiset me kyllä maksamme.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti olisin vielä ed. Johannes Koskiselle halunnut todeta, että kun perustuslakivaliokunta reilut puoli vuotta sitten antoi lausuntonsa rahalain käsittelyjärjestyksestä, niin kyllä perustuslakivaliokunta ymmärtääkseni tiesi Maastrichtin sopimuksen sisällön, tiesi EU-kansanäänestyksen tuloksen. Siitä huolimatta te olitte sitä mieltä, että vaikeutettua järjestystä tarvitaan.

Ed. Aittomäki: Rouva puhemies! Täällä on todettu, että minä soittelen samaa levyä. Olen kyllä ylpeä siitä, että politiikassa olen niitä harvoja yksilöitä, jotka soittelevat samaa levyä eivätkä ehtimiseen muuta kantaansa niin kuin sosialidemokraatit kopterikaupoissa. Te olette melkein vieneet pörssiin jo kopterikaupat. Joka päivä siellä näyttää olevan uusi noteeraus.

Mitä tulee itse tähän asiaan, niin on aina muistettava, että kaikissa Euroopan unionin maissa on hyvin tarkkaan seurattu perustuslainsäätämisyjärjestystä niissä asioissa, joissa on tehty päätöksiä, jotka liittyvät liittymiseen ja eri osa-alueiden muutokseen Euroopan unionin jäsenyydessä. Saksassa vielä tälläkin hetkellä tulee olemaan aikamoinen kanto kaskessa tämä perustuslakituomioistuimen näkemys siitä, onko Emu-jäsenyys perustuslakien mukainen vai ei. Mutta Suomi, joka pääsi aikanaan Neuvostoliiton polvelta oltuaan siinä kiinni kymmeniä vuosia, on niin kuin vasikka, kirmailee kuinka sattuu välittämättä mitään perinteistään ja perustuslaista. Ja mitä on tapahtunut? Perustuslakivaliokunta on ollut poliittinen instrumentti, joka on sen mukaan, kuin kulloinkin on ollut tarpeellista, soveltanut perustuslakia jopa ristiriitaisilla päätöksillä, niin kuin tässäkin on puhuttu. Eilen oltiin tätä mieltä ja huomenna, kun politiikan johtohenkilöt sanovat, että nyt pitää saada tällainen päätös perustuslakivaliokunnasta, se ollaan välittömäs-

ti valmiita tekemään. (Ed. Rinne: Se on viime vuosina muuttunut!)

Mitä on tapahtunut suomalaiselle perustuslaille? Minä totean ja ed. Rinnekin tulee varmasti näkemään, että eräs hovi oikeuden presidentti on lähettänyt meille kirjelmän, joka koskee Amsterdamin sopimusta, sitä minkälaista väkivaltaa meillä on tehty perustuslaille ja millä tavalla sen pykälää pitäisi muuttaa, jotta ne olisivat sopu-soinnussa niiden päätösten kanssa, mitä me olemme tehneet Euroopan unionin liittymissopimukseen ja siihen liittyviin lakeihin nähden. Meillä on, ihan muutamia asioita mainitakseni, perustuslaki, hallitusmuoto ristiriidassa jo siltä osin kuin se koskee lainsäädäntövaltaa. Eihän meillä lainsäädäntövaltaa käytä eduskunta. Se käyttää sitä siltä osin kuin eivät Euroopan unionin valtaelimet siihen aseta rajoituksia. Riippumattomat tuomioistuimet; mitä ovat sellaiset riippumattomat tuomioistuimet, jotka ottavat tiettyjä sitovia päätöksiä vastaan Euroopan tuomioistuimelta ratkaistessaan suomalaisia koskevia asioita?

Kaikkiin perustuslakeihin on tehty EU:n mentävä aukko verkkoihin ja pyyhkäisty siitä. Täällä on syntynytkin sellainen käsite kuin aukko; perustuslakiin on tehty aukko sitä varten, että siitä pääsisi läpi.

Nyt Euroopan unionissa tehdään syventäviä päätöksiä, muun muassa luovutaan omasta rahasta sillä perusteella, että aikanaan, kun on tehty perustuslain vastaisesti aukko perustuslakiin, nyt mennään samasta reiästä, myydään oma raha. Pikkuhiljaa myydään kaikki, niin että eräänä päivänä pää lyödään peräseinään ja kun se vedetään sieltä pois, siinä enää lukee: liittovaltio. Ja kaikki on tehty tavanomaisessa lainsäädäntöjärjestyksessä. Vain EU-jäsenyyssopimus aikanaan tehtiin 2/3:n vaatimuksella.

Mikä tämä tällainen perustuslaki on? Mitä perustuslaista on jäljellä ja missä vaiheessa me törmäämme perustuslakiin sillä tavalla, että meidän pitäisi säätää lakeja perustuslainsäätämisyjärjestystä? En minä enää tiedä. Ed. Helle ja vasemmistoliitto, kun olette oikein takinkäännon mestareita, tähän tiedätte varmasti. En minä tarkoita, että ed. Helle välttämättä, mutta koko vasemmistoliitto. Tähän kävelette kokoomuksen kanssa käsikynkkää tänä päivänä. Ei sitä olisi ikinä uskonut vielä kolme vuotta sitten.

Tällä tavalla tapahtuu. Raha menetetään yksinkertaisella äänen enemmistöllä, kun pankkilait ja muut siihen liittyvät lait säädetään yksinkertaisessa säätämisyjärjestyksessä. Yksinkertai-

nen eduskunta yksinkertaisessa järjestyksessä. Näin tulee käymään.

Tämä on kylmää totuutta. Minä en ikinä maailmassa tule antamaan periksi siitä, että minä pidän Suomen perustuslakia pyhänä, enkä ikinä maailmassa tule antamaan periksi siitä, että tekisin omalta vähäiseltä osaltani päätöksiä perustuslain vastaisesti.

Mitä tulee sitten, rouva puhemies, lopuksi meidän vaikutusmahdollisuuksiimme Euroopan rahaliitossa ja keskuspankissa, mietin, millä sen sanoisin, ja tuli mieleeni Ryysyrannan Jooseppi. Ryysyrannan Jooseppi oli Hyyrynsalmen kirkolla koukkuselkäisenä, reppuselkäisenä, pyöriskeli siellä ökyisäntien rekien ympärillä kirkolla, kuunteli sanan sieltä, toisen täältä, kun he keskustelivat siitä, miten kunnan asioita pitäisi hoitaa. Ei Ryysyrannan Joosepilla ollut niin paljon sanomista niihin asioihin eikä hän sanonutkaan, hän vain pyörähteli siellä ja kuunteli ja tunsii tietyllä tavalla hyvän olon tunnetta, kun sai olla päättävien ökyisäntien rekien lähellä. Se on suomalaisilla sama homma. Eikä tämä ole mitään halveeraamista omaa kansaa kohtaan vaan kylmä totuus on se, että ei meillä ole mitään vaikutusta. Me soitamme täällä partaa sen jälkeen, kun on Emuun menty ja keskustelemme rahapoliittisista asioista; kyllähän me voimme sitä lämpimiksemme tehdä, ettei puhekyky katoa, mutta mitään vaikutusta sillä ei ole, ei sanakaan eikä pilkkukaan kuulu sinne, missä on Euroopan keskuspankki, Rahaliiton toiminnat. Kyllä näin on, rouva puhemies, kylmä totuus.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi puhuu lämpimikseen. Hän toisaalta sanoo, että hänelle Suomen perustuslait ovat pyhät, mutta Suomen perustuslaissa on juuri esimerkiksi kansainvälisen sopimuksen hyväksyminen säädelty hyvin tarkkaan, selkeästi, ja sen mukaisesti täällä on menetelty. Samoin meillä on poikkeuslakijärjestelmä. Niitten mukaisesti on toimittu, mutta väitän nyt, että ed. Aittoniemi ei ole viitsinyt paneutua näihin asioihin niin kuin olisi tullut, ennen kuin puhuu niistä. Tämän talon päätökset on juuri näiden pyhien perustuslakien mukaisesti tehty näistäkin asioista.

Ed. Johannes Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän ed. Aittoniemi huuliharpputaiteilijaksi aivan hyvin perustuslakia tulkitsi. Hänen luettelemansa poikkeamat Suomen perustuslaista on tarkkaan otettu vaarin

silloin, kun liittymissopimusta ja sen voimaansaattamislakia Suomessa käsiteltiin. Perustuslakivaliokunta yksilöi ne kohdat, missä Euroopan unioni merkitsee muutosta Suomen perustuslain mukaiseen järjestelmään. Niiltä kohdin määränemmistöllä valtiosopimuksen kyseessä olleen 2/3:n enemmistöllä hyväksyttiin nämä muutokset. Silloin olivat tietysti silloiset hallituspuolueet keskeisesti tätä liittymissopimusta ajamassa. Tällä kertaa ei näitä määränemmistöjä tarvita sen takia, että ne on jo kertaalleen käsitelty Suomen valtiojärjestyksen mukaisesti.

Monissa maissa, missä ei ole tätä Suomen omintakeista poikkeuslakimenettelyä, menetellään vain niin yksinkertaisesti, että perustuslakeja tulkitaan uudelleen yksinkertaisella enemmistöllä. Katsotaan, että jokin uusi järjestely ei itse asiassa näissä muuttuneissa oloissa merkitsekään muutosta. Perustuslain tekstiä tavallaan taivutellaan yksinkertaisemmin muodoiin. Meillä ollaan hyvin tarkkoja sen takia, että meillä on poikkeuslakimahdollisuus ollut koko valtiohistoriamme ajan ja hyvin tarkkaan aina sitten katsotaan, että käytetään näitä vaikeutettuja sääätämisyjärjestyksiä hyvinkin yksittäisissä poikkeamissa perustuslaista.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Helle näkee aina kovasti vaivaa siitä, että minä en tutustu asioihin. Minä luulen, ed. Helle, että minä tämän talon sisäpuolella tutustun asioihin yhtä paljon kuin tekin. Minä en paljon liehua tuolla ulkopuolella. Minä teen täällä töitä, ja sillä siisti. Jos yksinkertaisuuteni asettaa pienet rajoitukset, minä yritän sen uutteruudella sitten korvata.

Mitä tulee perustuslain säätämisyjärjestykseen, kansainvälinen sopimus hyväksytään 2/3:n äänitenemmistöllä tässä eduskunnassa. Onko niin, että kansainvälisellä sopimuksella ja siihen vedoten 2/3:n äänitenemmistöllä myydään koko maan itsenäisyys? Tällaista perustuslaki ei ole varmaan tarkoittanut, se on ihan selvä asia. Kysyn vielä, eikä siihen tarvitse vastata: Koska meillä tullaan sellaiseen tilanteeseen, jossa tarvitaan todella perustuslain säätämisyjärjestyksiä, kun siitä puhutaan? Ei tule enää missään, koska perustuslakia ei pian ole enää olemassakaan, muuta kuin raamin jäljellä.

Ed. Kokkonen: Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin edustajien pätevyyskysymyksistä ja keskinäisistä ahkeruusasioista palata pääasiaan, joka on kai Suomen Pankki -laki.

Toteaisin vielä, että mielestäni erityisen tärkeää on ottaa huomioon se, että laaja-alainen rahapolitiikan vapaa keskustelufoorumi tarvitaan tulevaisuudessa maahan.

Kiinnitän myös huomiota siihen, että Suomen Pankilla ja sen johdolla on tulevaisuudessa erityinen velvollisuus perustella julkisesti sitä linjaa, jota rahapolitiikassa noudatetaan. Rahapolitiikka on tulevaisuudessa perusteltava avoimesti markkinoille, jotta markkinat luottaisivat tähän toimintaan.

Haluan myöskin, kun ministeri on läsnä, hermistää hänet Suomen Pankki -lain 21 §:n 2 momentille. Siitä asiantuntijakuulemisten yhteydessä jotkut esittivät sen pelon, että ylijäämän käytämisestä tehtävä päätös voisi pahimmillaan johtaa niin sanotusti pankin itsepöhöttämiseen. Toivon, että tämä on asia, johon kiinnitetään huomiota jatkossa valtiovarainministeriössä.

Ed. Smedsin huoli oli se, että Suomen Pankin johtajasta ei päästäisi eroon, vaikka hän ei tehtävistään selviäisi. Olen omalta osaltani valmis tulkitsemaan verrattuani 13 §:ää ja 16 §:ää asiaa siten, että erottaminen on varmaankin mahdollista, jos pankin politiikka täysin epäonnistuu, koska se voi olla osoitus siitä, että johtokunnan jäsenellä tai puheenjohtajalla ei silloin ole riittävää tehtävien edellyttämää asiantuntemusta.

Ed. Ihmäki: Arvoisa puhemies! Tämän lain mukana Suomi täyttää euroalueeseen kuulumisen edellytykset. Suomen Pankista tulee osa Euroopan keskuspankkijärjestelmää, ja sen ensisijainen tavoite tulee olemaan hintavakauden ylläpitäminen. Suomen Pankin perustehtäväksi tulee Euroopan keskuspankin määrittelemän rahapolitiikan toteuttaminen.

Jo hallituksen Emu-tiedonannossa tuodaan esiin muutamaan otteeseen Euroopan keskuspankki ja sen mukana kansalliselta keskuspankilta vaadittava avoimuus ja viitataan siis tavaltaan sen demokratiavajeeseen. Toki on tässä yhteydessä heti todettava, että Maastrichtin sopimuksen mukaan: "Euroopan keskuspankin tai kansallisen keskuspankin päätöksentekovelimen jäsen ei pyydä eikä ota ohjeita jäsenvaltion hallituksilta eikä miltään muultakaan taholta." Edelleen lainaus: "Jäsenvaltioiden hallitukset sitoutuvat kunnioittamaan tätä periaatetta ja pidättyymään yrityksistä vaikuttaa Euroopan keskuspankin tai kansallisten keskuspankkien päätöksentekovelinten jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään."

Euroopan keskuspankkiin tulee olemaan

Emussa keskeinen vaikuttaja. Sitä on sanottu jopa valtakeskittymäksi, ja sellainenhan se toki tulee olemaan, koska Euroopan keskuspankki päättää tulevaisuudessa Euroopassa harjoitettavasta rahapolitiikasta. Tällöinhän yksittäinen valtio menettää rahapoliittista itsenäisyytään tai rahapoliittisen itsenäisyytensä. Yleisesti on katsottu, että keskuspankin tulee olla mahdollisimman itsenäinen. Silloinhan se turvaa parhaiten talouden ja valuutan vakauden. Monet taloustieteelliset tutkimukset vahvistavatkin selkeän yhteyden itsenäisen keskuspankkipolitiikan ja vakaan rahanarvon välillä.

Tietysti herättää jossain määrin epäilyksiä, kun näin vahva rahapolitiikan valta annetaan keskuspankille ja nyt myös kansalliselle keskuspankille. Tällöin on selvää, että yhteisvaluuttaluheen jäsenmaiden hallituksilla ja keskuspankilla tulee olla vuorovaikutus. Keskuspankin jälkikäteisvalvonnan tuleekin olla tehokasta. Keskuspankin on tunnettava yhteiskunnallinen vastuunsa vai voiko keskuspankki olla kuin jokin erillinen saareke, joka ylhäältä käsin tietää, mitä kunkin rauhaan tai rahaan kuuluu?

Käytännössä keskuspankki ei voi toimia eristyksissä ympäröivästä yhteiskunnasta ja vuoropuhelua tarvitaan. Demokratiavajeeseen tarjotaan yleisesti ja myös talousvaliokunnan mietinnössä avoimuutta ja sitä, että keskuspankin rahapoliittiset ratkaisut perustellaan yleisesti julkisuudessa. Keinoksi tarjotaan keskustelua.

Keskustelua kävisivät pankkivaltuusto, eduskunta ja sen asianomainen valiokunta. Pankkivaltuusto antaisi eduskunnalle vuosittain kertomuksen pankin toiminnasta ja hallinnosta sekä pankkivaltuuston käsittelemistä tärkeimmistä asioista, joista voitaisiin sitten keskustella. Lakiehdotus ei myöskään rajoita hallituksen, etujärjestöjen tai muiden kansalaispiirien osallistumista rahapoliittiseen keskusteluun. Myös talousneuvostoa sanotaan tärkeäksi keskustelufoorumiksi.

Keskustella siis saa ja pitää. Eri asia on, onko keskustelulla vaikutusta. Ja kansanedustajan valta on tässä asiassa ilmeisesti puhevaltaa. Luulen kuitenkin, että keskustelulla on yleisesti vaikutusta yleisenä mielipiteenä ainakin pitkällä tähtäyksellä. Yleiset yhteiskunnassa vallitsevat virtaukset ja mielipiteet saattavat tulla huomioon otetuiksi myös keskuspankissa.

Haluan todeta tässä, että mielestäni kansanvaltaisuutta olisi lisännyt se, jos Suomen Pankin johtokunnan jäsenet olisi voinut nimittää pankkivaltuusto, kuten perustuslakivaliokunta eh-

dotti. Hyvä asia on lakiehdotuksessa kuitenkin se, että johtokunnan jäsenet valitaan määräajaksi. Jos tulee tai sattuu tulemaan huono valinta tai jos aika ajaa jonkin jäsenen ohi, on johtokunnan jäsenistä mahdollisuus päästä tyylikkäästi eroon. Mutta kyllä ilmeisen pätevää joukkoa keskuspankin johtokuntaan saadaan, kun näin suuri valta heille uskotaan.

Mielestäni demokratiaan kuuluu kontrolli ja sellainen kontrolli, joka voi vaikuttaa harjoitettuun politiikkaan, jopa rahapolitiikan suuntaan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Minusta tässä keskustelussa on toistunut se, mitä aikaisemminkin kuvasin tähän lainsäädäntöön suhtautumisessa keskeiseksi nimittäjäksi. Ennen kaikkea ne, jotka suhtautuvat varauksellisesti Suomen mahdolliseen jäsenyyteen Emun kolmannessa vaiheessa, ovat nyt myös suhtautuneet kriittisesti tähän lakiin Suomen Pankista ja nähneet siinä varsin paljon puutteita. Minusta hiukan oikeampi ja rehellisempi tarkastelukulma voisi olla se, että muistaisimme sen, että jäsenyytemme Talous- ja rahaliitossa tulee erikseen päätettäväksi eduskunnassakin ja silloin voidaan käydä juuri sitä keskustelua, jota täällä nyt jo useampi edustaja viritteli niin tässä kuin tämän lain lähetekeskustelussakin.

Nyt olisi tietysti syytä keskittyä tarkastelemaan sitä, täyttääkö tämä laki sellaiset edellytykset, että mahdollisessa Emun kolmannessa vaiheessa voimme sitten tämän kanssa tulla toimeen ja täyttääkö se ne edellytykset, joita myös kansainvälisesti meidän lainuudistukseltamme vaaditaan. Minun arvioni on, että tämä ehdotus varsin hyvin täyttää sekä kansalliset että kansainväliset edellytykset. Sillä tullaan kohtuullisesti toimeen. Käytännössä saamme varmaan-kin, jos Emun kolmannessa vaiheessa olemme ja tämä laki sen myötä astuu voimaan, ajatuksia uusista kehittämistarpeista.

Olen varsin hämmästynyt siitä, että on ryhdytty arvostelemaan perustuslakivaliokuntaa sen säätämisjärjestystä koskevista kannanotoista. Meidän oikeusjärjestyksemme mukaan perustuslakivaliokunta on kuitenkin se ainoa elin, jolla on mahdollisuus säätämisjärjestystä koskeviin kannanottoihin päätyä, ja täällä on yleensä ollut tapana myös kunnioittaa näitä kannanottoja. Niin toivoisin, että tässäkin tehtäisiin. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että nämä lait voidaan yksinkertaisella enemmistöllä säätää.

Toinen asia on sitten se, että perustuslakivaliokunta mainitsi lausunnossaan koko joukon

muita asioita, muun muassa puhui näistä nimityskysymyksistä, joita kuitenkin perustuslakivaliokunta ei nostanut erikseen säätämisyjärjestyskysymyksiksi.

Talousvaliokunta on mietinnössään huolellisesti käynyt läpi kaikki perustuslakivaliokunnan lausunnossa esille nostetut seikat. Kunnioituksesta perustuslakivaliokuntaa kohtaan perustelimme erikseen kaikki nämä asiat, myös ne, joista olimme eri mieltä. Perustelimme myös omat kannanotottomme. Ohittamatta näitä ei ole jätetty.

Kun myös on herännyt keskustelua siitä, millä tavoin käsillä olevat lakiehdotukset nyt noudattelevat aiempia perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan kannanottoja, en nyt muista sanatarkasti, mitä talousvaliokunta mietinnössään tästä asiasta sanoi, mutta idea oli kuitenkin se, että avoimuuden ja kansanvaltaisuuden suhteen viitoitimme samaan suuntaan kuin hallitus on nyt viitoittanut. Erilaisen vuoropuhelun edistämiseksi viitoitimme samaan suuntaan.

Sitten on erilaisia yksityiskohtia, joissa esimerkiksi kansainvälinen EU-säännöstö tulee vastaan eikä salli tehdä sellaisia muutoksia kuin kenties oli toivottu. Minusta on ollut tavattoman hyvä, että talousvaliokunnan esille heittämyä ajatus vuoropuhelusta rahapolitiikassa eri yhteiskuntapiirien kanssa on saanut runsaasti huomiota osakseen ja on saanut myös sen ilmiä, että on ryhdytty keskustelemaan talousneuvoston roolista tässä yhteydessä ja on ryhdytty keskustelemaan siitä, miten talousneuvoston roolia voidaan parantaa vuoropuhelun kehittämiseksi.

Aina, kun Suomen Pankkia koskevaa lainsäädäntöä on muutettu, eduskunnassa on herännyt tavaton huoli pankkivaltuuston asemasta. Niin nytkin. Jos ei olisi muuta keskustelua rahapolitiikasta tässä eduskunnassa kuullut, voisi luulla, että eduskunta yleisesti pitää pankkivaltuustoa keskeisenä rahapolitiisena vaikuttajana. Mutta valitettavasti tilanne on kuitenkin sillä tavoin paradoksaalinen, että muulloin, kun talous- ja rahapolitiista keskustelua käydään, eduskunta puolestaan sitten hyvin kernaasti arvostellessaan toimenpiteitä vähättelee pankkivaltuuston mahdollisuuksia rahapolitiiseen päätöksentekoon ja yleensäkin keskustelun käymiseen ja vaikuttamiseen. Eikä minulle ihan äskeisenkään keskustelun pohjalta syntynyt kuvaa siitä, kuinkapäin asia nyt sitten loppujen lopuksi eduskunnan mielestä on.

Minusta ollaan nyt uuden kynnyksellä ja olisi tarpeellista opetella uusia toimintatapoja ja ajatusmalleja, jotta me voisimme menestykselliseen

tulokseen päästä. Kun olen korostanut avoimuutta ja läpinäkyvyyttä Euroopan keskuspankin päätöksenteossa ja perusteluissa, olen korostanut sitä samaa myös Suomen Pankin kohdalla. Se ei ole mikään fraasi. Se ei pelkästään merkitse sitä, että Suomen Pankki tulisi jonkinlaiseksi kansanvalistusopistoksi, joka rahapolitiikan yksityiskohtia pyrkisi kansalaisille kertomaan.

Ensinnäkin jos verrataan nykyiseen tilanteeseen puhuttaessa avoimuudesta ja läpinäkyvyydestä, niin jos saadaan toteutettua ja myös kansalliselle tasolle vietyä nämä vaatimukset, jotka nyt on jo Euroopan keskuspankille asetettu, avoimuusvaatimus tulee olemaan erittäin merkittävä ja tulee todella merkittävästi muuttamaan myös suomalaisen rahapolitiikan keskustelumapiiriä.

Tällä hetkellä rahapolitiittinen keskustelu meidän kotoisissa ympyröissämme on kaikkea muuta kuin avointa. Suomen Pankki ei esimerkiksi lainkaan julkista omaa talousennustettaan, johon kuitenkin rahapolitiittiset päätökset hyvin pitkälti perustuvat ja myös ne puheenvuorot, joita pankin taholta käytetään. Pankkivaltuustolle esitetään säännöllisesti talouskatsauksia, erilaisia rahamarkkinoihin liittyviä katsauksia, mutta ne ovat luottamuksellisia ja salaisia, eivätkä pankkivaltuutetut voi käyttää niitä keskustellessaan esimerkiksi eduskunnassa hakeakseen julkisia perusteluja tehdyille toimenpiteille.

Esimerkiksi viime perjantaina pankkivaltuusto oli koolla keskustelemassa siitä, pitääkö drakma liittää ermiin ja voiko sen liittää, ja jos voi, niin millä kurssilla, ja pitääkö Irlannin punta revalvoida, ja jos pitää, niin miten paljon. Keskustelut olivat salaisia. Itse asiassa koko kokous oli salainen. Sitä ei voitu julkisesti kutsua koolle. Meidät vietiin kokouspaikalle erilaisten maanalaisten tunnelien kautta, jotta rahamarkkinoille ei vielä niiden avoinna ollessa syntyisi häiriöitä ja mahdollisia spekulatiotilanteita ja että nämä asiat eivät meidän toimestamme paljastuisi ulkomaille aiemmin kuin on tarpeellista. Vielä sen keskustelun jälkeenkin kaikki aineisto, kaikki katsaukset, kaikki materiaalit, jotka olivat meidän esityksemme perustana, todettiin salaisiksi, pysyvästi salaisiksi.

Tämän tapaisessa tilanteessa olemme tällä hetkellä. Minusta se on kaikkea muuta kuin avointa ja kaikkea muuta kuin läpinäkyvää ja se johtaa juuri sen kaltaiseen kokemukseen, mitä meillä on menneinä vuosina nähty. Talouspolitiikassa on hyvin helppoa ja ilmeisesti aina kulloisessakin tilanteessa monillekin kriittisille tarkas-

telijoille suotavaa löytää jonkinlainen syntipukki, jonkinlainen sylkykuppi, jonka tiliin voidaan erilaiset asiat panna. Minusta on olemassa suuri pelko, että jos Euroopan keskuspankin rahapolitiikka ei ole avointa, Euroopan keskuspankista tehdään kaikella mahdollisella tavalla syntipukki, ja jos se ei ole avointa, niin ei ole myöskään mahdollista omassa kotimaisessa talouspolitiikassa ottaa huomioon niitä ajatuksia ja oivalluksia, jotka ovat eurooppalaisen rahapolitiikan perustana.

Sen vuoksi avoimuus ja läpinäkyvyys ovat keskeinen osa tätä uutta rahapolitiittista toimintaympäristöä ja niiden merkitystä ei tule vähätellä. Se ei ole pelkkää vuoropuhelua, vaan se on oleellinen osa siitä, että me kykenemme edelleenkin yhteensovittamaan talouspolitiikan eri osat, rahapolitiikan, finanssipolitiikan ja työmarkkinapolitiikan siten, että siitä syntyy menestyksellinen kokonaisuus, jolla pystytään toimimaan pienessä maassa yhteisymmärryksessä, konsensusilmapiirissä, menestyksellisesti, niin kuin nyt menneet vuodet ovat osoittaneet, että on kyetty, kun on yhteistyön ilmapiiriin päästy.

Toinen asia on tilivelvollisuus, joka on keskeinen osa ja vastapaino myös itsemääräämisoikeutta ja riippumattomuutta, joka hyvin pitkälle on tässä laissa myös keskuspankille ja Suomen Pankin johdolle annettu. Suomen Pankin johto on tämän lain mukaankin erottamaton toimikautensa aikana eikä sitä voida rahapolitiittisista virheistä erottaa. Tarvitaan joitain muita syitä, vakavia virkavirheitä tai sen kaltaisia, jotka voisivat johtaa erottamiseen. Mutta merkittävä osa kanssakäymisestä tulee kuitenkin olemaan se tilivelvollisuus, joka toteutuu juuri niillä menettelytavoilla, joihin liittyvät pankkivaltuuston kertomukset, joihin liittyvät esiintymiset valiokunnassa, joihin liittyvät mahdolliset julkiset kuulemiset, esiintymiset julkisuudessa jne.

Arvoisa puhemies! Minulla on kaikki syy olettaa, että kun me opimme tämän muuttuvan toimintaympäristön ja opimme toimimaan siinä ja haemme siitä ne menettelytavat, joihin nyt on yritetty tämänkin lainsäädännön yhteydessä löytää viitteitä, niin meillä on kaikki mahdollisuudet jatkossakin eurooppalaisen rahapolitiikan puitteissa sopeuttaa muut talouspolitiikan osat sillä tavoin, että me kykenemme edelleenkin menestyksekkäästi toimimaan.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen puheenvuo-

rossaan sanoi, että sellaiset edustajat, jotka suhtautuvat kielteisesti Emuun, suhtautuvat kielteisesti myös keskuspankkiasiaan. Haluan nyt ilmoittaa, että en suhtaudu varauksellisesti Emuun, olen sen kannalla. Siitä huolimatta olen suhtautunut varauksellisesti keskuspankki-ideaan, koska sen johtokunnan toimia ei voi käytännössä valvoa muuten kuin keskustelemalla.

Ed. S j ö b l o m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan puheenjohtajan kommentit tämän lakiesityksen osalta vahvistan mielelläni, mitä tulee perustuslakivaliokunnan lausuntoihin. Perustuslakivaliokunnan lausunnot on otettu huomioon ja ne on perusteltu tarvittavin osin, ja korostan vielä, valiokunnassa laajalla yksimielisyydellä.

Ed. E l o : Puhemies! Mitä tulee pankkivaltuuston rooliin, on helppo yhtyä ensinnäkin ed. Hämäläisen näkemykseen siitä, ettei pankkivaltuustolla varmaan nykytilanteessakaan ole ollut valtavan suurta roolia (Ed. Hämäläinen: En minä niin sanonut!) rahapolitiikassa. Olen ymmärtänyt ed. Hämäläisen puheenvuoron niin, ettei nimenomaan rahapolitiikassa pankkivaltuustolla ole ollut kovin suurta roolia. Eikä sillä tietysti tule olemaan tulevaisuudessakaan, niin kuin hyvin nyt tiedämme.

Minulla on se kuva niin pankkivaltuustosta kuin laajasta johtokunnasta, joka tähän jää, että ne tulevat olemaan jäänteitä Suomen Pankissa siitä ajasta, josta me emme vielä pysty tänä päivänä täysin eroamaan. Mutta tosiasia on se, että ed. Hämäläisen mainitsemalla avoimuudella, julkisella keskustelulla jne. on oma merkityksensä. En halua missään tapauksessa kiistää julkisen keskustelun merkitystä esimerkiksi lopulliselle päätöksenteolle. Me kansanedustajat tiedämme sen hyvin, että monta kertaa asiat voidaan julkisuudessa ja ne ovat suhteellisen valmiita päätettäväksi, kun ne tulevat eduskuntaan. Mutta siitä huolimatta tosiasia on se, että poliitikot ovat nyt ulkopuolella sen päätösvallan, joka koskee rahapolitiikkaa siltä osin, mikä liittyy työllisyyteen ja talouskasvuun.

Erityisesti haluan korostaa seikkaa, joka on jäänyt tässä keskustelussa hyvin vähälle, näin laajan johtokunnan merkitystä. Minkä takia jätetään näin laaja johtokunta tilanteessa, jossa Suomen Pankilla ei ole enää kovinkaan paljon muuta roolia kuin tuoda esille Euroopan keskuspankin linjauksia?

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Siitä, mihin ed. Elo lopetti, on hyvä jatkaa. Ei Suomen Pankilla, jos Emun kolmas vaihe toteutuu, ole juuri mitään merkitystä. Se on postikonttori ja siinä kaikki, rahanvaihtokonttori, niin kuin Suomen Pankin Oulun konttori, se vaihtaa kuluneet rahat uusiin ja siinä kaikki. Ja vielä vähemmän roolia on jollakin valtuustolla.

Varsinaisesti puheenvuoron käytän siitä, kun ed. Ihmäki totesi, että käydään vuoropuhelua. Hän on eräällä tavalla siinä oikeassa. Tällä hetkellä se, mitä itsenäisyydessään Suomen Pankin johtokunta on tehnyt, on ollut ympäristön, siis muun muassa tämän salin puheitten seuraamista, toimenpiteiden seuraamista jnp. Olennaista, ed. Ihmäki, tässä vain on se — sanon sen myös ed. Hämäläiselle — että Frankfurt on erittäin paljon kauempana tästä pisteestä, uskomattoman paljon. Se on kielimuurin takana suhteessa sellaiseen kielialueeseen, jota yksikään sen johtokunnan jäsenistä ei millään tavalla ymmärrä, siis kaikki on kääntämisen varassa. Siinä suhteessa tämä välimatka on vielä paljon pitempi, mikä on näkynyt siinäkin, että Suomea ei edes kokonaisuudessaan ole merkitty osaan EU:n kartoista, siis EU:n virkamiesten karttoihin. Se kuvaa sitä, millä tavalla tähän pohjoiseen kolkkaan suhtaudutaan. Se tulee vaikuttamaan Suomen pelivaraan ja elämisen mahdollisuuksiin. Ei Suomea siinä systeemissä oteta millään tavalla huomioon.

Ed. Smeds: Arvoisa puhemies! Pari lyhyttä kommentinluonteista havaintoa toisaalta ed. Hämäläisen puheenvuoroon ja toisaalta ed. Kokkosen puheenvuoroon.

Ed. Hämäläinen lähes paheksui sitä, että tässä salissa on arvioitu, jopa arvosteltu perustuslakivaliokunnan linjauksia tämän lakipaketin yhteydessä. (Ed. Hämäläinen: Säättämisyjärjestyksen osalta kyllä!) Minusta tämä on aika erikoista, kun te toisaalta niin kauniisti puhutte avoimuudesta ja läpinäkyvyydestä. Toivoisin, että nämä kauniit asiat teidät puheessanne voisivat myös muuttua käytännön teoksi. Juuri siksi, että perustuslakivaliokunnalla on yksinomainen oikeus tulkita perustuslakeja, sen pitää olla myös valmis käymään asiasta keskustelua ja perustelemaan omia näkemyksiään.

Ed. Kokkonen esitti myös hyvin erikoisen tulkinnan. Hän totesi, että Suomen Pankki -lain 13 ja 16 §:n perusteella hän tulkitsee, että johtokunnan jäsen voidaan erottaa, jos hän on epäonnistunut rahapolitiittisissa tehtävissään tai jos nouda-

tettu rahapolitiikka on epäonnistunut. Ed. Kokkonen on samaa mieltä kuin hallintovaliokunta viime touko-kesäkuussa, mutta eri mieltä kuin hänen oma valiokuntansa oli viime kesäkuussa. Ed. Kokkosenkin nimi on valiokunnan mietinnössä, jossa hallintovaliokunnan linjaus suoraanaisesti tyrmättiin, ja senhän teki, näin myös ymmärsin, talousvaliokunnan puheenjohtaja äskeisessä puheenvuorossaan.

Ed. Härmäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan nyt vielä varmuuden vuoksi tarkentaa ed. Smedsillekin, ettei synny mitään epäselvyyttä. Minun mielestäni meillä on totuttu siihen, että perustuslakivaliokunnalla on yksinoikeus tulkita lakien säätämisyjärjestyskysymystä, ja ylipäänsä sitä on kunnioitettu. Minusta on ollut varsin poikkeavaa tämän keskustelun yhteydessä, että on herätetty epäluuloja perustuslakivaliokunnan lausuntoa kohtaan ja arvosteltu perustuslakivaliokunnan kannanottoja, jotka liittyvät säätämisyjärjestyskysymykseen. Tämä on varsin tavatonta.

En puhu lainkaan siitä, että meillä jokaisella on erilaisia näkemyksiä, jotka liittyvät tarkoitukseenmukaisuuskysymyksiin. Sellainen on muun muassa nimityspolitiikka, josta perustuslakivaliokunta lähti keskustelemaan jne., mutta puhun nyt nimenomaan säätämisyjärjestyskysymyksestä. Minun mielestäni on omiaan rapauttamaan perustuslakivaliokunnan arvovaltaa ja perustuslakivaliokunnan yksinoikeutta tulkita säätämisyjärjestyskysymyksiä, jos me rupeamme politisoimaan tätä keskustelua ja tekemään perustuslakivaliokunnan roolin kyseenalaiseksi.

Ed. Rosen Dahl: Arvoisa puhemies! Minusta ei ole ihan varmaa, että poliitikkojen asema heikkenee edes rahapolitiikassa, kun muistetaan, että Ecofin on kuitenkin ehkä tärkeämpi elin kuin Euroopan keskuspankin johtokunta, puhumattakaan Suomen Pankin johtokunnasta. Ecofinissä kuitenkin talouspolitiikan linjanvetoa pitää tehdä, ja niin kuin ed. Hämäläinen sanoi, rahapolitiikka on kuitenkin vain osa talouspolitiikkaa. Minusta on myös siinä yhteydessä huomioitava, että kun Suomen Pankin ja Euroopan keskuspankin tärkein, keskeinen tehtävä on hintatason vakauden ylläpitäminen rahapolitiikan avulla, niin ei pidä rönsyillä talouspolitiikan puolelle, jossa minusta on tärkeää juuri se, että poliitikot lähinnä Ecofinin puitteissa tekevät tämän linjanvedon, josta osa on rahapolitiikkaa.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Haluan myös kiinnittää huomiota 16 §:n problematiikkaan, mistä äsken valiokunnan puheenjohtajakin puhui. Se oli vuosi sitten keskustelussa ja silloin sen sisältö oli erilainen, vaikkakin sitä perusteltiin aivan samoilla säännöksillä kuin nyt.

Täällä sanotaan, että tasavallan presidentti voi erottaa johtokunnan jäsenen tehtävästään ainoastaan, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen. Sanamuoto on epäonnistunut. Vakava rikkomus ei kata meillä niitä tekoja, mitä alkuperäinen säännös tässä kohtaa tarkoittaa. Esimerkiksi rikkomus ei meillä yleisen ja juridisen kielenkäytön mukaan tarkoita rikosta. Tässä olisi ehkä ollut onnistuneempi ratkaisu, että olisi viitattu suoraan perussäännön 14. artiklan asianomaiseen kohtaan, jolloin se olisi tukenut täydellisesti säännöstöä. Nyt suomenkielinen vastine ei täytä samoja määräyksiä, mitä perussäännön 14. artiklassa tarkoitetaan. Perusteisiinhan voidaan saada apua, mitkä ne sitten ovat, mutta käytännössä tämä ei vastaa tarkoitustaan.

Toinen seikka, johon haluan kiinnittää lyhyesti huomiota ja joka tulee meillä esille, on, että Suomen Pankin virkamiehistä tullaan antamaan oma virkamieslainsäädäntölakinsa. Eduskuntahan on edellyttänyt tätä jo aikaisemmin. Pidän tätä periaatteessa virheellisenä tapana, vaikkakin on kysymys Suomen Pankin virkamiehistä, jotka ovat riippumattomia, mutta niin meillä ovat tuomioistuinten jäsenetkin täysin riippumattomia. Mutta kun meille syntyy tällainen lainsäädäntö, että eduskunnan virkamiehistä on oma lakinsa, tasavallan presidentin kanslian virkamiehistä on oma lakinsa, Suomen Pankin virkamiehistä on oma lakinsa ja kaikki erilliset laitokset haluavat oman virkamieslainsäädäntönsä, niin se rapauttaa ja eriyttää virkamieslainsäädäntöämme siitä kokonaisuudesta, joka sen tulisi olla.

Ministeri S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Täällä on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja, joiden sisällöstä voidaan tietyksi olla vähintään jossakin määrin eri mieltä.

Mutta kun nyt on paljon puhuttu eduskunnan vaikutusvallasta, niin mitä vaikutusvaltaa eduskunnalla tällä hetkellä on rahapolitiikassa. Kuinka moneen asiaan on päästy vaikuttamaan ja kuinka monesta asiasta päättämään ja nyt ei yhtäkkiä enää päätetäkään? Tässä lakiesityk-

sessä päinvastoin 21 §:n 2 momentin viimeisessä virkkeessä todetaan, että ylijäämän osasta, jonka Suomen Pankki tuottaa — ja se ei ole ainoastaan teoriaa ajatusrakennelmassa, joka taustalla on — päättää eduskunta. Suomen Pankin ylijäämästä eduskunnalla ei ole ollut teoriassakaan mitään mahdollisuutta päättää ja nyt lakiesitys päinvastoin tuo yhden osan Suomen Pankin toiminnasta eduskuntaan. Tosin pankkivaltuusto näyttelee tässäkin asiassa merkittävää osaa, mutta täytyy myös muistaa, että eduskunta valitsee pankkivaltuuston. Pitäköön eduskunta pankkivaltuustoa valitessaan huolen siitä, että valitsee sellaisen valtuuston, joka tyydyttää eduskuntaa. Ei lainsäädännössä voi oikein enempää demokratiaa ohjata kuin tässä asiassa on tapahtunut.

Lopuksi vielä haluan korostaa, että vaikka tämä laki ollaan tällä viikolla hyväksymässä, niin sehän ei tarkoita sitä, etteikö Euroopan keskuspankin ympärillä tapahtuva keskustelu ja säännösten muuttaminen tule eduskunnassa ajan-kohtaiseksi vuosien tai vuosikymmenien mittaan vielä moneen kertaan, koska keskuspankkijärjestelmän olemassaolo on jatkuvaa prosessia, niin kuin koko EU:nkin olemassaolo.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Haluaisin todeta liittyen aikaisempiin puheenvuoroihin ja erityisesti ed. Mikkolan puheenvuoroon, että se oli tärkeä sisällöltään, koska siinä käsiteltiin lakiesityksen semanttista puolta ja itse asiassa saman tyyppistä kysymystä, josta eduskunta täysistunnossaan viime viikolla keskusteli käsitellessään niin sanottua laillista väkivaltaa, joka herätti kansanedustajien keskuudessa käsitetasolla mielenkiintoa.

Edustan itse sitä linjaa, jota ed. Mikkola niin ikään, että meidän pitäisi pyrkiä myös Suomen Pankkia koskevassa lainsäädännössä täsmäkäsitteiden käyttöön. Muistan, että viime viikolla muun muassa ed. Vähänäkki hyvin perustellusti tarkasteli käsitteitä, jotka voisivat parantaa eduskunnan työtä tämänkin kaltaisten kysymysten kohdalla. Tässä asia liittyy lähinnä käsitteiden rikos ja rikkomus tulkintaan. Edustan sitä linjaa, että käsitteiden pitäisi olla niin selkeitä myös Suomen Pankin osalta, että tulkinnessa ei tulisi sittemmin kohtuuttomia vaikeuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laeiksi kilpailunrajoituksista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 243/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 2/1998 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö no 2.

Keskustelu:

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Pyrin aivan muutamalla sanalla kuvailemaan kilpailunrajoituslakia ja sen keskeistä sisältöä, koska se myös on erittäin tärkeä lakiehdotus, vaikka se nyt tänään taitaa jäädä pankkilainsäädännön jalkoihin.

Lakiehdotuksessa Suomen lainsäädäntöön saatetaan yrityskauppavalvontaa koskeva säännöstö ja fuusiokontrolli, joka meiltä tähän mennessä on puuttunut. Muistamme, että esimerkiksi Kesko-Tuko kauppa jouduttiin taannoin Brysselin kautta tulkitsemaan ja hakemaan selvitystä kaupan edellytyksille.

Suomi on ollut niitä harvoja maita, joissa vastaavanlaista fuusiokontrollia EU:n piirissä ei vielä ole ollut. Laki sisältää erityiset rajat, markkamäärät, fuusiokontrollille. Valiokunta on katsonut, että nämä markkamäärät eivät suinkaan ole liian alhaalla, niin kuin jossakin kritiikissä on esitetty, vaan että jos niitä vielä laissa ehdotetusta nostetaan, niin tämä laki menettää siltä osin merkityksensä.

Tähän lakiehdotukseen sisältyy myös erityyppinen säännöstö, jolla on tarkoitus turvata kilpailu sähkömarkkinoilla. On nähty sellainen meneillään oleva kehitys, että sähkömarkkinoilla tapahtuu vertikaalista integraatiota, jossa sähköön tuottajat ostavat paikallisia verkonhaltijayrityksiä ja sitä kautta tietysti kilpailu tukkusähkömarkkinoilla vähenee. Tätä on nyt tarkoitus säädellä kilpailunrajoituslakiin tulevalla säännöstöllä, joka merkitsee sitä, että vertikaali-integraatio on mahdollista vain, jos omistus lasketaan siten, että se on korkeintaan 25 prosenttia markkinoista.

Tämä lainkohta on saanut aika paljon myös kritiikkiä osakseen. Se on herättänyt jonkun verran hämmennystä sen vuoksi, että alun perin työryhmä, joka tätä sähkömarkkinoiden kilpailua selvitteli, lähti siitä, että nämä säännökset sisällytetään sähkömarkkinalakiin, joka puoles-

taan tulee esittelyyn ilmeisesti huomenna. Työryhmä ehdotti myös pienempää prosenttiosuutta. Se ehdotti 20 prosenttia. Ministeriössä tapahtuneen harkinnan jälkeen kuitenkin säännökset kirjoitettiin tähän kilpailunrajoituksia koskevaan lakiin ja myös sillä tavoin, että prosenttimäärä muuttui 25:ksi.

Kaiken kaikkiaan toisaalta fuusiokontrolli ja toisaalta sähkömarkkinoiden vertikaalisen integraation rajoittamista koskeva sääntely ovat koko tämän laajan lakiehdotuksen keskeiset osat. Fuusiokontrollista valiokunnassa vallitsi yhteisymmärrys. Sen sijaan siitä prosenttiluvusta, jolla vertikaalista integraatiota pyritään rajoittamaan, oli valiokunnassa erilaisia näkemyksiä. Vastalauseessa puolletaan alempaa 20 prosentin rajaa.

Valiokunnan enemmistö suhtautui tähän sillä tavoin neutraalisti, että kuulumme myös aikaisemmin asiaa pohtineen työryhmän puheenjohtajaa, ja tulimme vakuuttuneiksi siitä, että molemmilla prosenttiluvuilla, 20:lla ja 25:llä pärjätään, kuten myös — kun kieltämättä hiukan oudonoloisesti tämä rajoitus on liitetty kilpailunrajoituslakiin — sillä esittämistavalla siten, että se takaa terveen kilpailun sähköön tukkumarkkinoilla ja jättää markkinoille ainakin neljä viisi kilpailijaa.

Tässä on ennen kaikkea pidetty silmällä kuluttajan etua. Tämäkään säädös ei ole suinkaan ollut sellainen, jota sähkömarkkinoilla olisi kukaan osin ilolla puoleltu. Riippuu siitä, missä sähkömarkkinoiden osassa kukin toimija on tällä hetkellä keskeisessä roolissa. Lausunnot ovat sen mukaisia. Tätä säädöstä on myös hyvin ankarasti vastustettu, mutta tällä hetkellä ainakin valiokunta oli vakuuttunut siitä, että ilman erityistä sääntelyä vertikaalinen integraatio etenee niin pitkälle, että sillä tosiasiaa poistetaan tukkusähkömarkkinoilta kilpailu lähes tyystin ja jakeluverkot, joita tuottajat omistavat, tulevat ostamaan ilman kilpailua omalta sähköntuottajaltaan sähköön. Se ei välttämättä enää ole kuluttajan etu.

Arvoisa puhemies! Tässä suurin piirtein lyhykäisesti tämän ehdotuksen keskeinen sisältö.

Ed. K i v i n i e m i : Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi kilpailunrajoituksista annettuun lakiin yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset. Esityksessä ehdotettujen muutosten tarkoituksena on kilpailulainsäädännön tehostaminen erityisesti yrityskauppavalvonnan osalta.

Esityksen tarpeellisuutta osoittaa se seikka, että Suomen lainsäädäntö ei sisällä varsinaisia yrityskauppavalvontasäädöksiä, joilla voitaisiin puuttua haitallisiin markkinakeskittymiin. EU:n kilpailulainsäädännössä tällaiset säännökset ovat voimassa, mutta sulautuma-asetuksen liikevaihtorajojen korkeuden vuoksi lähes kaikki suomalaiset yrityskaupat ja myös kokonaisia toimialoja jää käytännössä valvonnan ulkopuolelle. Lisäksi valvonnan ulkopuolelle jäävät sellaiset yrityskaupat, joissa jokaisen osallisen yrityksen liikevaihdosta yli 2/3 kertyy yhdestä ja samasta jäsenvaltiosta.

Yhteiskunnan ja kansantalouden kannalta yrityskauppojen vaikutukset voivat tapauksesta riippuen olla joko haitallisia tai hyödyllisiä. Jos keskittymisellä saavutetaan alan kannalta tehokkaampi yrityskoko, yrityskauppa voi lisätä elinkeinotoiminnan tehokkuutta ja yritysten kansainvälistä kilpailukykyä. Kansainvälisen kaupan ja kilpailun lisääntymisen seurauksena tällainen rakennemuutos on monilla aloilla tarpeellinen.

Yrityskauppavalvonta antaa kuitenkin mahdollisuuden puuttua sellaisiin yrityskauppoihin, joiden vaikutukset markkinoiden toimivuuteen ovat haitallisia. Ehdotetulla yrityskauppavalvonnalla pyritäänkin estämään markkinoiden haitallista keskittymistä, joka johtaisi hintatason nousuun ja kuluttajien hyvinvoinnin alenemiseen. Valvonnalla voidaan myös varmistaa uusien yritysten alallepääsymahdollisuudet ja kilpailuedellytysten säilyminen markkinoille. Tässä hallituksen esityksessä siihen sisältyy myös säännöksiä sähkömarkkinoiden vertikaalisesta integraatiosta.

Käsittävänä olevan lainsäädännön käyttöönotto on sinänsä järkevää ja perusteltua. Keskustan talousvaliokuntaryhmä yhtyykin muuten talousvaliokunnan mietintöön, mutta hallituksen esityksessä ja valiokunnan mietinnössä esitetty sähkömarkkinoiden jakeluverkkotoimintaa koskeva 25 prosentin omistusraja on mielestämme liian korkea. Energia-alan vertikaalisella integraatiolla, jossa tuottajat hankkivat omistukseensa jakelu-yhtiöitä, on siltäkin sekä kielteisiä että myönteisiä vaikutuksia. Myönteistä on muun muassa se, että integraatio ilmeisesti parantaa tehokkuutta koko toimintaketjussa.

Vertikaalisesta keskittymisestä on kuitenkin odotettavissa useita haittavaikutuksia. Ensinnäkin jakelu-yhtiöiden päätyminen tuottajien hallintaan vaikeuttaa uusien tuottajien pääsyä markkinoille. Tämä vähentää kilpailua ja vahvis-

taa nykyisten tuottajien jo ennestään vankkaa markkina-asemaa. Toiseksi, mitä enemmän markkinat ovat keskittyneet, sitä vähemmän kulluttajilla on valinnan mahdollisuuksia. Ja kolmanneksi, mikäli markkinat keskittyvät vain muutaman toimijan käsiin, se johtaa todennäköisesti kilpailun toimivuuden oleelliseen heikkenemiseen. Vertikaalisesta keskittymisestä voikin aiheutua haitallisia seurauksia esimerkiksi maakuntien sähköhuollon ja erityisesti pienten sähköyhtiöiden aseman osalta. Tällainen kehityshän ei ole toivottavaa. Edellä esitettyyn pohjautuen hallituksen esityksessä ja valiokunnan mietinnössä esitetty jakeluverkkotoimintaa koskeva 25 prosentin omistusraja vaikuttaa siis liian korkealta.

Sähkömarkkinoiden vertikaalista integraatiota tutkinut KTM:n työryhmä ehdotti yksimielisesti selvästi tiukempaa ja sähkömarkkinalakiin otettavaa 20 prosentin omistusrajaa. Huomattava osa työryhmän mietinnössä annetuista lausunnoista ehdotti vielä alemmaa omistusrajaa. Kilpailulainsäädäntöön otettuna vasta omistusrajan täyttyminen avaa kilpailuviranomaisille tutkimismahdollisuuden. Keskittymiseen ja kauppoihin ei siis puututa, mikäli niillä ei havaita olevan vahingollisia vaikutuksia kilpailuolosuhteisiin.

Tutkimamahdollisuuden avaavan markkinaosuusrajan olisi syytä olla nyt ehdotettua rajaa matalampi. Mielestämme perusteltu markkinaosuusraja olisi tuo 20 prosenttia ja tämän lakiesityksen toisessa käsittelyssä tulemmekin esittämään markkinaosuusrajan alentamista 25 prosentista 20 prosenttiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi tietyn kolmannen maan lainsäädännön soveltamisen ekstraterritoriaalisilta vaikutuksilta sekä siihen perustuvilta tai siitä aiheutuvilta toimilta suojautumisesta annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2271/96 täydentävistä säännöksistä

Hallituksen esitys 244/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 4/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna kello 14 pidettävään täysistuntoon.

9) Hallituksen esitys laiksi makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain 5 §:n ja lain liitteenä olevan virvoitusjuomaverotaulukon muuttamisesta

Hallituksen esitys 4/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 3/1998 vp
Lakialoite 23, 70/1996 vp, 77/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna kello 14 pidettävään täysistuntoon.

10) Hallituksen esitys laeiksi kiinteistönmuodostamislain ja kiinteistörekisterilain muuttamisesta

Hallituksen esitys 232/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 3/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna kello 14 pidettävään täysistuntoon.

11) Hallituksen esitys ikääntyvien työntekijöiden aseman parantamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 13/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 5/1998 vp
Toivomusaloite 222/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna kello 14 pidettävään täysistuntoon.

12) Hallituksen esitys laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta

Hallituksen esitys 227/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 4/1998 vp
Lakialoite 70/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna kello 14 pidettävään täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 17.25.

Täysistunto lopetetaan kello 17.17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio